

**ÜNİVERSİTELİ KADIN ÖĞRENCİLERİNİN
FİZİKSEL SERBEST ZAMANA KATILIMLARINDA
DİNDARLIĞIN ETKİSİ: BÖLGESEL FARKLILIKLAR”
Dilek AKAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REKRESYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜNİVERSİTELİ KADIN ÖĞRENCİLERİNİN FİZİKSEL SERBEST ZAMANA
KATILIMLARINDA DİNDARLIĞIN ETKİSİ: BÖLGESEL FARKLILIKLAR”**

HAZIRLAYAN
Dilek AKAR

DANIŞMAN
Doç. Dr. H. Murat ŞAHİN

BATMAN 2019

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Doç. Dr. Hacı Murat ŞAHİN danışmanlığında Dilek AKAR tarafından hazırlanan Üniversiteli Kadın Öğrencilerin Fiziksel Serbest Zamana Katılımlarında Dindarlığın Etkisi: Bölgesel Farklılıklar " adlı tez çalışması 17/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. Ali TEKİN

Üye

(Danışman) Doç. Dr. Hacı Murat ŞAHİN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nevzat DİNÇER

İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ
Enstitü Müdürü

YEMİN BELGESİ

BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BATMAN

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Üniversiteli Kadın Öğrencilerinin Fiziksel Serbest Zamana Katılımlarında Dindarlığın Etkisi: Bölgesel Farklılıklar” adlı yüksek lisans tezinin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden başka bir birim kuruluna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi beyan ederim.

.../.../...

Dilek AKAR

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÜNİVERSİTELİ KADIN ÖĞRENCİLERİNİN FİZİKSEL SERBEST ZAMANA KATILIMLARINDA DINDARLIĞIN ETKİSİ: BÖLGESEL FARKLILIKLAR

Dilek AKAR

Batman Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. H. Murat ŞAHİN

Bu çalışmada, üniversiteli kadın öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre dindarlık düzeyleri ve dindarlığı oluşturan inanç, duygu, davranış ve bilgi alt boyutları arasındaki ilişki anlaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın örneklemi Muğla, Manisa Celal Bayar, Hatay Mustafa Kemal, Mersin, Sakarya, Ordu, Düzce, Batman, Bitlis Eren, Dicle, Muş Alparslan, Ankara ve Marmara Üniversitelerinde lisans öğrenimlerine devam eden 18-45 arasında ve yaş ortalaması $\bar{x}=21,2308\pm 2,64761$ olan toplam 650 gönüllü kadın öğrenciden oluşmuştur.

Öğrencilerin dindarlık düzeylerini ölçmek için Dini Hayat Ölçeği (DHÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde, bağımsız t-test, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) Scheffe Post Hoc ve Tamhane's T2 testleri uygulanmıştır.

Sonuçlara göre coğrafi bölge, yaş ve aylık gelir dindarlık açısından önemlidir. Ayrıca yaş ve aylık gelir ile dindarlık arasında olumsuz bir ilişki varken düzenli egzersiz alışkanlığı ile dindarlık arasında bir ilişki yoktur. Yeni çalışmaların daha çok örnekleme kapsayacak şekilde ve daha çok bulguya ulaşabilecek bir ölçüm aracı kullanılarak yapılması önerilir.

Batman-2019, Sayfa: XI + 64

Anahtar Kelimeler: dindarlık, kadın, öğrenci, fiziksel egzersiz

ABSTRACT

Master Thesis

PIETY EFFECTS ON PHYSICAL LEISURE PARTICIPATION OF COLLEGE GIRL STUDENTS: REGIONAL DIFFERENCES

Dilek AKAR

Batman University

Institute for Social Sciences

Department of Recreation Management

Danışman: Doç. Dr. H. Murat ŞAHİN

The aim of this study was to expose the piety levels of university students pursuant to certain variables and to understand the relationship between these variables and belief, emotion, behavior and knowledge sub-dimensions that form piety.

The sample of the study consisted of 650 undergraduate female volunteer students, between the age of 18-45 (mean age=21,23 ± 2,64), from Muğla, Manisa Celal Bayar, Hatay Mustafa Kemal, Mersin, Sakarya, Ordu, Düzce, Batman, Bitlis Eren, Muş Alparslan, Ankara and Marmara Universities.

To measure the piety level of the students Religious Life Questionnaire and Personal Information Form were used. Independent t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), Scheffe Post Hoc and Tamhane's T2 tests were utilized for statistical analysis.

According to the results, geographical region, age and monthly income are important in terms of piety. There is also a negative relationship between age, monthly income and piety, while there is no relationship between regular exercise and piety. It is recommended that new studies be carried out to include more samples and using a measurement tool that can reach more findings.

Batman-2019, Page: XI + 64

Key words: piety, women, student, physical exercise

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Problem Cümlesi.....	2
1.3.1. Alt Problemler.....	2
1.4. Araştırmanın Hipotezi.....	3
1.4.1. Alt Hipotezler.....	3
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Sayıtlar (varsayımlar).....	4
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	5
2.1. Serbest Zaman.....	5
2.2. Rekreasyon.....	6
2.2.1. Fiziksel Rekreasyon (Aktif Rekreasyon).....	7
2.3. Rekreasyonel Spor.....	7
2.4. Din ve Dindarlık Kavramları.....	8
2.4.1. Din.....	8
2.4.2. Dindarlık.....	9
2.4.3. Dindarlığın Boyutları.....	10
2.4.3.1. İnanç Boyutu.....	10
2.4.3.2. İbadet Boyutu.....	11
2.4.3.3. Duygu Boyutu.....	11
2.4.3.4. Bilgi Boyutu.....	12
2.4.3.5. Etki Boyutu.....	13
2.4.4. Dindarlığı Etkileyen Faktörler.....	13
2.4.4.1. Aile.....	13
2.4.4.2. Cinsiyet.....	14

2.4.4.3. Yaş.....	15
2.4.4.4. Öğrenim Durumu.....	16
2.4.4.5. Sosyo-Ekonomik Durum.....	17
3. MATERYAL VE YÖNTEM	19
3.1. Dini Hayat Ölçeği (DHÖ).....	19
3.1.1. Ölçeğin Güvenirliği.....	20
3.1.2. Ölçeğin Geçerliliği.....	20
3.2. Kişisel Bilgi Formu.....	21
3.3. İstatistiksel Analiz.....	21
4. BULGULAR	22
4.1. İnanç Alt Boyutu.....	23
4.2. Duygu Alt Boyutu.....	26
4.3. Davranış Alt Boyutu.....	27
4.4. Bilgi Alt Boyutu.....	30
4.5. Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Öğrenci Örneklemin Dindarlık Düzeyi.....	32
4.6. Doğum Yeri.....	34
4.7. Düzenli Egzersiz Alışkanlığı.....	36
4.8. Aylık Gelir.....	37
4.9. Üniversiteden Önce Son Beş Yıl Yaşanan Yer.....	40
4.10. Öğrencilerin Fiziksel Egzersiz ve Din İlişkisine Ait Görüşleri.....	43
5. TARTIŞMA	46
5.1. Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelere Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi.....	46
5.1.1. İnanç Alt Boyutu.....	46
5.1.2. Duygu Alt Boyutu.....	47
5.1.3. Davranış Alt Boyutu.....	47
5.1.4. Bilgi Alt Boyutu.....	48

5.1.5. Dindarlık Düzeyi.....	48
5.2. Örneklemin Doğum Yerlerine Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi.....	49
5.3. Örneklemin Üniversiteden Önce Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi.....	49
5.4. Örneklemin Düzenli Egzersiz Yapma/Yapmamasına Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi.....	51
5.5. Örneklemin Aylık Gelirlerine Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi.....	51
5.6. Örneklemin DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlerle Korelasyonu.....	52
5.7. Öğrencilerin Fiziksel Egzersiz ve Din İlişkisine Ait Görüşleri.....	53
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	55
7. KAYNAKLAR	57
8. EKLER	63
9. ÖZGEÇMİŞ	67

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemin Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Dağılımı.....	22
Tablo 2: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı.....	23
Tablo 3: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre İnanç Alt Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikleri.....	23
Tablo 4: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre İnanç Alt Boyutu Açısından Karşılaştırılması.....	24
Tablo 5: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre İnanç Alt Boyutu Puanlarının Homojenlik Testi.....	24
Tablo 6: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgelere Göre İnanç Alt Boyutunda Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar.....	25
Tablo 7: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Duygu Alt Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikleri.....	26
Tablo 8: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Duygu Alt Boyutu Açısından Karşılaştırılması	26
Tablo 9: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Duygu Alt Boyutu Puanlarının Homojenlik Testi	26
Tablo 10: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Duygu Alt Boyutunda Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar	27
Tablo 11: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Davranış Alt Boyutu Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikleri.....	28
Tablo 12: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Davranış Alt Boyutu Puanlarına Ait Karşılaştırmalar.....	28
Tablo 13: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Davranış Alt Boyutu Puanlarının Varyansların Homojenliği Testi Sonuçları.....	28
Tablo 14: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Davranış Alt Boyutu Puanlarında Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar.....	29
Tablo 15: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Bilgi Alt Boyutu Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikleri.....	30
Tablo 16: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Bilgi Alt Boyutu Puanlarına Ait Karşılaştırmalar.....	30

Tablo 17: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Bilgi Alt Boyutu Puanlarının Varyansların Homojenliği Testi Sonuçları.....	30
Tablo 18: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Bilgi Alt Boyutu Puanlarında Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar.....	31
Tablo 19: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Dindarlık Düzeylerine Ait Tanımlayıcı İstatistikleri.....	32
Tablo 20: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere göre Dindarlık Puanlarına Ait Karşılaştırmalar.....	32
Tablo 21: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Dindarlık Düzeyi Puanlarının Varyans Homojenliği Testi Sonuçları.....	33
Tablo 22: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Dindarlık Düzeyi Puanlarında Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar.....	33
Tablo 23: Örneklemin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı.....	34
Tablo 24: Örneklemin Doğum Yerlerine Göre DHÖ ve Alt Boyutları Tanımlayıcı İstatistikleri.....	35
Tablo 25: Örneklemin Doğum Yerlerine Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerine Göre Karşılaştırılması.....	36
Tablo 26: Örneklemin Düzenli Egzersiz Alışkanlığı Göre Dağılımı.....	36
Tablo 27: Düzenli Egzersiz Alışkanlığına Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeyine Ait Karşılaştırmalar.....	37
Tablo 28: Örneklemin Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılımı.....	37
Tablo 29: Örneklemin Aylık Gelir Durumuna Göre Tanımlayıcı İstatistikleri.....	38
Tablo 30: Aylık Gelir Durumuna Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerine Göre Karşılaştırılması.....	39
Tablo 31: Aylık Gelire Göre DHÖ Alt Boyut ve Dindarlık Puanlarının Varyans Homojenliği Testi Sonuçları.....	39
Tablo 32: Aylık Gelire Göre DHÖ Alt Boyut ve Dindarlık Puanlarında Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar.....	40
Tablo 33: Örneklemin Üniversite Öncesinde Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre Dağılımı..	40
Tablo 34: Üniversite Öncesinde Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre DHÖ Alt Boyut ve Dindarlık Puanlarının Karşılaştırılması.....	41

Tablo 35: Üniversite Öncesinde Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre DHÖ Alt Boyut ve Dindarlık Puanlarının Varyans Homojenliği Testi Sonuçları.....	41
Tablo 36: Üniversite Öncesinde Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre İnanç Alt Boyut Puanlarının Çoklu Karşılaştırmaları.....	42
Tablo 37: Korelasyon Tablosu.....	42
Tablo 38: Din kadının her türlü fiziksel egzersiz yapmasını teşvik eder.....	43
Tablo 39: Din kadının fiziksel egzersiz yapmasıyla ilgilenmez.....	43
Tablo 40: Din kadının fiziksel egzersiz yapmasını yasaklamıştır.....	43
Tablo 41: Dinin yasakladığı fiziksel egzersiz türleri vardır.....	44
Tablo 42: Kadının dine aykırı bir giyim tarzıyla fiziksel egzersiz yapması dinen uygun değildir.....	44
Tablo 43: Kadınların erkeklerle aynı ortamda fiziksel egzersiz yapmaları dinen uygun değildir.....	44
Tablo 44: Kadının yalnız olarak egzersiz yapmasında sakınca yoktur.....	45
Tablo 45: Kadının dine aykırı bir giyimle yaptığı egzersizin seyredilmesi dinen uygun değildir.....	45

1. GİRİŞ

Sözcük olarak Arapça bir sözcük olan din; ceza ve yargı, usul, adet ve tutulan yol anlamlarına gelir (Peker, 2010). Her dinin bir ilahı (Tanrı, Allah), kullarına boyun eğdiren kuralları ve onlara uyanlara vaat edilen mükâfatları vardır (Bayındır, 2006).

Her birey mensubu olduğu toplumun dinî, ahlaki ve kültürel değerlerini deneyimler. Aile ve toplum; bireye dinle ilgili mesajlar verir, dine göre doğruyu ve yanlış öğretilir. Birey dinî obje ve yapıları gözlemler, dindar veya dindar olmayan diğer bireylerle iletişim kurarak yaşamına devam eder.

Birey, özellikle aile ve yakın çevresinden aynı zamanda değer verdiği akran veya büyüklerinden çeşitli dini gerçekler öğrenir; ibadet edenleri görür, kendisi de bu ibadetlere katılabilir. Birey, din hakkında merak ettiklerine yanıt arar, okur, araştırır. Birey, içinde bulunduğu ortamdan etkilenirse ifadelerinde dinî kavramları ve terminolojiyi sıkça kullanmaya, davranışlarını dine uygun bir şekilde düzenlemeye, bu şekilde dindar olmaya başlar. Yani dindarlık olarak adlandırılan yaşam tarzını tercih etmiş olur.

Bu bağlamda dindarlık, bireyin günlük yaşamını, benimsediği dinin sistem, ilke ve dogmalarına göre düzenlemesi anlamına gelir. Dindarlık bir bakıma bağlı olunan dine ilişkin inanç, ibadet vb. etkinliklerle meşguliyet düzeyi ve o dine bağlı hissetme derecesidir (Hökelekli ve ark., 2010). Dine bireysel bağlılık veya dini tutumlar şeklinde de anlaşılabilir dindarlık, bireyin ilahi emirlere bağlı olmasıdır (Uysal, 2003).

Serbest zaman, “İşin zorunluluklarından ayrı olarak, rahatlama, eğlence, bilgi kazanımı ve sosyal katılımı arttırmak amacını taşıyan, yaratıcı kapasitenin özgür etkinliğidir.” (Tekin, 2016). Serbest zamanın oluşabilmesi için bu zamanın faydalı bir şekilde değerlendirilmesi bir koşuldur. Kişiliğin yaratıcı bir şekilde ifade edilmesi amacıyla yer alınan, oyun, spor, fiziksel egzersiz ve sanat etkinlikleri rekreasyon olarak tanımlanır (Tekin, 2017).

Araştırmanın Önemi

Din, hem birey ve hem de toplum açısından sosyal ve kültürel etkiler yaratan bir kurumdur. Din, bireyin yaşantısını ve davranış örüntülerini şekillendirirken, bireyin en

müphem ve ücra yanlarına etki eder. Dinin emir ve yasaklarına uygun yaşam tarzını anlatan dindarlığın, insan davranışına etkisi olabildiğince açıktır. Dolayısıyla bireylerin psikolojik, sosyolojik ve genel sağlıkları için vazgeçilmez kabul edilen serbest zamanda fiziksel egzersize katılım düzeyleri ile dindarlık arasında ilişki olması muhtemeldir. Bu açıdan bakıldığında, bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ülkemizde dindarlık ve serbest zamana katılım ilişkisini ele alan bilimsel çalışma sayısı oldukça azdır. Elde edilen sonuçlar konuyla ilişkili bilimsel alt yapıya katkı sağlayabilir ve bir başvuru kaynağı olabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; lisans düzeyinde öğrenimlerine devam eden üniversiteli kadın öğrencilerin yaş, doğum yeri, aylık gelir, öğrenim gördükleri üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgeler, üniversiteden önce son 5 yıl yaşadıkları yer ve fiziksel egzersiz davranışları ile dindarlık ve dindarlığı oluşturan inanç, duygu, davranış ve bilgi alt boyutları arasındaki ilişki anlaşılmaya çalışılmıştır.

Problem Cümlesi

Üniversiteli kadın öğrencilerin fiziksel serbest zamana katılımlarında dindarlığın etkisi var mıdır?

Alt Problemler

- Üniversiteli kadın öğrencilerin doğum yerlerine göre dindarlık düzeyleri farklı mıdır?
- Üniversiteli kadın öğrencilerin düzenli egzersiz yapma/ yapmama durumuna göre dindarlık düzeyleri farklı mıdır?
- Üniversiteli kadın öğrencilerin aylık gelir düzeylerine göre dindarlık düzeyleri farklı mıdır?
- Üniversiteli kadın öğrencilerin üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre dindarlık düzeyleri farklı mıdır?
- Üniversiteli kadın öğrencilerin üniversite öncesinde son beş yıl yaşanan yere göre dindarlık düzeyleri göre farklı mıdır?
- Üniversiteli kadın öğrencilerin yaşları ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

- Üniversiteli kadın öğrencilerin doğum yeri ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Üniversiteli kadın öğrencilerin aylık gelirleri ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Üniversiteli kadın düzenli egzersiz yapma/ yapmama davranışları ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Üniversiteli kadın öğrencilerin üniversite öncesinde son beş yıl yaşadıkları yere göre dindarlık düzeyleri göre farklı mıdır?

Araştırmanın Hipotezi

Üniversiteli kadın öğrencilerin fiziksel serbest zamana katılımlarında dindarlığın etkisi vardır.

Alt Hipotezler:

- Üniversiteli kadın öğrencilerin doğum yerlerine göre dindarlık düzeyleri farklıdır.
- Üniversiteli kadın öğrencilerin düzenli egzersiz yapma/yapmama durumuna göre dindarlık düzeyleri farklıdır.
- Üniversiteli kadın öğrencilerin aylık gelir düzeylerine göre dindarlık düzeyleri farklıdır.
- Üniversiteli kadın öğrencilerin üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre dindarlık düzeyleri farklıdır.
- Üniversiteli kadın öğrencilerin üniversite öncesinde son beş yıl yaşanan yere göre dindarlık düzeyleri göre farklıdır.
- Üniversiteli kadın öğrencilerin yaşları ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.
- Üniversiteli kadın öğrencilerin doğum yeri ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.
- Üniversiteli kadın öğrencilerin aylık gelirleri ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.
- Üniversiteli kadın düzenli egzersiz yapma/ yapmama davranışları ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

- Üniversiteli kadın öğrencilerin üniversite öncesinde son beş yıl yaşadıkları yer ve dindarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

- Bu araştırma, çalışmaya katılan 18 yaşından büyük 650 lisans düzeyi kadın öğrenci ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, çalışmada kullanılan ölçüm aracının ölçüm gücü ve ölçebildiği niteliklerle sınırlıdır.

Sayıtlar (varsayımlar)

Bu araştırmanın dayandığı temel sayıtlar şunlardır:

- Araştırmaya katılan tüm öğrenciler, araştırma sorularını dikkatlice okumuşlar, anlamışlar ve içtenlikle yanıtlamışlardır.
- Araştırmada kullanılan ölçekler, ölçmek istenilen dini hayat alt boyutları ve dindarlık düzeyini ölçme yeterliliğine sahiptir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1 Serbest Zaman

İngilizcede serbest zaman anlamına gelen *leisure* sözcüğü rahat, gündelik, acelesi olmama, uygun zaman, serbest, işsizlik, serbestlik ve fırsat anlamında da kullanılmaktadır. *Leisure*, Latince’de izinli olmak, serbest olmak, izin verilmek ve özgür olmak anlamına gelen *licere* sözcüğünden türemiştir. *Oxford İngilizce Sözlük* serbest zamanı; işlerimizden arta kalan, bireyin kontrolünde olan zaman; *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*, geçim sağlama ile ilgili etkinliklerden uzaklaşma olarak tanımlanmaktadır.

Tekin (2016), literatürden faydalanarak yaptığı sentez tanımlamalarda serbest zamanı, (i) *işin zorunluluklarından ayrı olarak, rahatlama, eğlence, bilgi kazanımı ve sosyal katılımı arttırmak amacıyla taşıyan, yaratıcı kapasitenin özgür etkinliği*, (ii) *var olmanın, yapmak zorunda olduklarımızın, biyolojik gereksinimlerimizin, gelir elde etmek için mücadelelerimizin ötesinde, kendi yargı ve seçimimize göre kullanabileceğimiz, sağduyu ve fayda içeren bir zaman*, (iii) *olumlu bireysel doyum için sınırlamalar veya zamana bağlılık olmaksızın istediğimizi seçebilme özgürlüğünün olduğu arta kalan zaman*, (iv) *bireysel doyum için sınırlarını ve yapısını kendimizin belirlediği, bize ait olan bir zaman içinde istediğimizi yapabilme özgürlüğü* olarak ifade etmiştir.

Serbest zaman hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin (İHEB) 24. maddesi ile koruma altına alınmış insan haklarından biridir. İHEB’in 27. maddesine göre her birey kültürel etkinlikler içinde yer alabilir, eğlenebilir, bilimsel ilerlemelerden yararlanabilir. Avrupa Konseyi, serbest zamanın önemli bir bölümünü oluşturan spora “Herkes İçin Spor” başlığı altında yer vermiş, her bireyin spora katılma hakkının olduğunu bildirmiştir (Tekin, 2009).

Serbest zamana özellikle son 50 yılda ülke yönetimleri ve uluslararası organizasyonlar tarafından önem verilmiş, insan hakkı ve gereksinimi olarak kabul edilmiştir. Serbest zamanın kullanımı çok değişik şekillerde toplumsal yaşama yansımış, serbest zaman etkinliklerine katılımın bireyin ve toplumun yaşam kalitesine olumlu katkıda bulunacağını düşünenlerin sayısı gittikçe artmıştır. Dolayısıyla demokratik bir toplumda serbest zaman bireyin bir ayrıcalığıdır. Serbest zamanın doğru kullanımı ile bireyin tutumlarını etkilemek ve davranışlarında istendik

değişiklikler meydana getirebilmek olasıdır. Serbest zaman bu anlamda sadece bireyler için değil onların oluşturduğu toplumlar açısından da önemlidir. Kaliteli bir kültürün oluşturulması, iyi vatandaşlar yetiştirilmesi serbest zamanın doğru kullanımı ile yakından ilgilidir.

2.2. Rekreasyon

Serbest zaman ve rekreasyonu benzer unsurlar oluşturmuştur. Ancak serbest zamanda üzerinde yoğunlaşılan daha çok “zaman,” rekreasyon da ise “etkinlik”tir (Tekin, 2017).

Bazı araştırmacılar, rekreasyonun ahlaki olarak “mantıklı,” zihinsel ve fiziksel olarak “geliştirici” olduğu görüşündedirler. Onlara göre rekreasyon etkinlikten daha çok bir duygu meselesidir (Romney, 1945). Sosyal Kabul Teorisini destekleyenler (Hutchinson, 1949) ise rekreasyonu, “*gönüllü olarak etkinliğe katılan bireye etkinlikten kaynaklanan tatmin duygusunu yaşatan, değerli ve sosyal olarak kabul edilebilir serbest zaman yaşantısı*” olarak görür. Bununla birlikte, son zamanlarda yapılmış birçok tanım, rekreasyonu ne çalışmanın tersi ne de ahlaki olarak mantıklı, hatta etkinlik olarak bile görmezken sadece bireysel olarak iyi olmayı sağlayan bir araç olarak kabul ederler. Rekreasyonu tanımlamada ve anlamada bir zorluk olduğu ortadadır. Mevcut zorluk, rekreasyonun farklı kişiler tarafından nasıl algılandığı ile ilgilidir.

Tekin (2017) yaptığı sentez tanımlarda rekreasyonu “(i) kişiliğin yaratıcı bir şekilde ifade edilmesi amacıyla yer alınan, oyun, spor, fiziksel egzersiz ve sanat etkinlikleri, (ii) herhangi bir şekilde ödüllendirilmek için bilinçsiz olarak yer alınan bir etkinlik değil, katılımcıya fiziksel, mental veya yaratıcı destek sunan, dıştan bir zorlama olmaksızın, içten gelen bir arzu ile serbest zamanda katıldığımız etkinlikler, (iii) harekette daha çok duyguları konu edinen bireysel bir karşılık, psikolojik bir reaksiyon; bir tutum, bir yaklaşım, bir yaşam biçimi ve (iv)serbest ve gönüllü olduğumuz bir zaman içinde, ilgi ve gereksinimlerimizi karşılamak, zihni ve vücudu yenilemek, dolayısıyla bireysel ve sosyal fayda elde etmek maksadına yönelik organize etkinlikler” olarak açıklamıştır.

Rekreasyon tanımlarında bahsedilen etkinlikler kapalı veya açık alanda yapılabilir. Bunlar, spor ve fiziksel egzersiz gibi fiziksel çaba içeren etkinlikler

olabileceği fiziksel gayrete ihtiyaç duyulmayan etkinlikleri de kapsayabilir (Avedon, 1974).

2.2.1. Fiziksel Rekreasyon (Aktif Rekreasyon)

Rekreasyon toplumun tüm bireylerine yönelik bir süreçtir. Bu nedenle serbest zaman etkinlikleriyle ilgili hizmet sağlayıcıların, etkinliklere katılacak bireylerin özelliklerini ve farklı isteklerini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Dolayısıyla rekreasyon bu özellik ve taleplere göre sınıflandırılır. Rekreasyonu bireysel ilgiye göre sınıflandırdığımızda fiziksel rekreasyon (aktif) kavramı karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel rekreasyon daha çok, egzersiz, aktif fiziksel oyunlar ve açık alan etkinliklerini kapsar Yani fiziksel rekreasyon, özgürce seçilen ve kaba vücut hareketlerini içeren serbest zaman etkinliklerdir (Tekin, 2017). Diğer bir tanıma göre, fiziksel rekreasyon bir tür fiziksel kültürdür: sporun aktif rekreasyon için basitleştirilmiş formlarda kullanılmasıyla eğlenceli ve faydalı deneyimler yaşatan süreçtir (Evstafev, 1985). Department of Local Government (DLGSC) tarafından fiziksel rekreasyonun rahatlama, sağlık, eğlenme amacı içerdiğini, fiziksel çaba gerektiren etkinlikleri gerektirdiği ve öncelikle insan hareketine odaklandığı belirtilmiştir (2019). Fiziksel rekreasyona katılım yaşam doyumunu artıran bir etki yaratır (Tasiemski vd., 2005).

Rekreasyonel Spor

Rekreasyonel spor, fiziksel rekreasyon bağlamında ” genellikle eğlence ve oyun temellidir. Çünkü rekreasyonel spor, genellikle çok az çaba ve antrenman gerektiren fiziksel aktiviteyi içerir. Etkinliğin fiziksel yapısı, çoğu zaman düşük şiddette sürdürülen aktivite esnasında değişen derecelerde fiziksel beceri veya performans içerebilir. İnsanlar fiziksel, ruhsal ya da sosyal deneyim amacıyla rekreasyonel spor faaliyetlerine katılmak için motive olabilirler. Bu durum, fiziksel uygunluk düzeyinde gelişim, artan rahatlama, özgürlük ya da bir topluluğa katılma olanağını beraberinde getirebilir (Tekin, 2017)

Yarışma sporlarında haz, kazanma ve bunun sonucunda elde edilen ödüller yoluyla sağlanabilirken, serbest zamanlarda devreye giren rekreasyonel sporun ana odağı deneyimin kalitesi olduğundan, katılımın fiziksel ve zihinsel olarak tatminkâr olup olmaması öne çıkar. Maddi ödüller dışında kalan iç ödüller, rekreasyonel spor

açısından motivasyonu sağlayan temel özelliklerdir, yani katılımcıları fiziksel rekreasyona yönelten temel güdüler bireysel, zihinsel veya fiziksel memnuniyettir (Tekin, 2017).

Bireyin serbest zamanda gönüllü ve haz almaya yönelik katılımı rekreasyonel sporun belirleyici özelliğidir. Rekreasyonel spora ait bazı tanımlar Tekin (2017) tarafından aşağıdaki maddelerde olduğu gibi yapılmıştır.

(i) Etkinliğin ana odağı olmasa da çeşitli düzeylerde fiziksel çaba, cesaret ve/veya beceri içeren, bireyin zihinsel ve/veya fiziksel doyum amacıyla serbest zamanda gönüllü olarak katıldığı etkinlik veya deneyimdir.

(ii) Profesyonelce değil eğlence için yapılan rekabetçi fiziksel oyunlardır.

(iii) Etkinliğin birincil amacının katılım olduğu ve fiziksel uygunluk, eğlence ve sosyal içerme ilgili hedeflerin ön plana çıktığı etkinlikler,

(iv) Spor dalının, özünü yitirmeyecek oranda kuralları esnetilerek katılımcıların fiziksel, sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla serbest zamanda kullanıma özel hale getirilen sürümü

Din ve Dindarlık Kavramları

Din

Sözlük anlamıyla din sözcüğü Arapçada “örf, adet, itaat, yol” anlamlarına karşılık gelir (Mehmedoğlu, 2004). Din sözcüğü İngilizcede, “sınırlama, kendine hâkim olma, yasaklamak, dikkat etmek” anlamında kullanılırken, Farsçada, kişisel ve içsel olan anlamındadır (İsfehâni, 2010).

Din, insan yaşamında büyük bir etkiye sahiptir. Makro düzeyde düşünüldüğünde din, bir yaşam felsefesidir. Aynı zamanda bireyin günlük yaşam davranış kalıplarını belirleyen bir etken olarak göze çarpar. Dini inanç ve davranışlar, bireyin diğer bireylerle ilişkilerini belli bir düzeyde belirleyicidir (Gürsu, 2011).

Felsefeciler, dini metafizik açıdan ele alır ve onu soyut bir varlık olarak görürler. Aslında din, vahiy ürünü olduğu için felsefenin başvuru alanı değildir. Sosyoloji açısından üç farklı din yaklaşımı vardır: ilki dini tamamen sosyal ve toplumsal açıdan fayda ve zarar bağlamında değerlendirir. İkincisine göre din, tamamen öze ait soyut bir değerdir; birey, inandığı dini değerleri duyuvarı ile deneyimleyemez ve uygulamaya

dökemez. Yani din, zihinsel bir inanış ve duyustur. Üçüncü görüşe göre din kapsayıcı, kuşatıcı ve yaygın kutsal motiflerin hepsidir (Kurt, 2008).

Psikologlar din tanımlarını birey açısından yapmakta ve dinin birey için fonksiyonel yönüne yoğunlaşmaktadır. Freud dinin, bireyin dış ve iç güçlerine karşı zayıflığından kaynaklandığını ileri sürmüştür. Maslow açısından din insan doğasının bir ürünüdür. Bireyin tıpkı ışığa, sevgiye, kalsiyuma gereksinimi gibi, değerlerden oluşan bir sisteme, yaşam felsefesine veya dine gereksinimi doğaldır. Fromm için din “bir grubun paylaştığı değerlerden oluşan ve o grubun hedefi olarak ortak bir davranış kalıbı ortaya koyan düşünce sistemidir”(Karlı, 2012).

Klasik İslam bilginlerine göre din, akla sahip bireyleri doğru olan sonuçlara sevk eden ilahî kanundur. Modern İslam bilginlerine göre din, insanın evrendeki varlıkları gözlemleyerek ilahî gerçekleri kavramasından ibarettir. Din, “Bir takım bireyin hazır olarak bulduğu ve düşüncesini saygı ile ona adapte ettiği geleneklerdir.” (Güvendi, 2008). Özetle din, iman, amel ve duyguyu içeren bir bütündür (Yaparel, 1987).

Dindarlık

Dindarlık, hem bireysel, hem de sosyal bir olgudur. Yani bireysel olarak öznel bir yapıya sahip olan dindarlık, sosyal etkileri bakımından nesnel ve gözlenebilir bir yapıdadır (Onay, 2004). Sosyal bilimciler dindarlığa kayda değer önem atfetmekle birlikte dindarlığın tanımlanmasında ortak bir fikre varamamaktadırlar (Mehmedoğlu, 2004).

Dindarlık, dinin kendisi tarafından atfedilen sorumluluğun uygulaması, gereken bağlılığın samimiyeti, dini yolun izlenmesi gibi davranışların bütünlüğü anlamına gelmektedir. Bir bakış açısıyla dindarlık, bireyin akıl ve duygularında ortaya çıkan din görüşünü, bireysel bağlamda yaşamasıdır (Güvendi, 2008).

Dindarlık, bir bireyin aidiyet duyduğu dine dair inanç ve ibadetleri kabul etme, onlara yoğunlaşma ve onlarla iç içe olma derecesidir (Kurt, 2009). Genel anlamda bireyin dindarlığı, dini içselleştirmesi, yani dinî kural, öneri ve yasaklara bireysel olarak uyması; dini, günlük yaşamında sosyal bir denetleyici olarak görmesi ve kendi yaşamının dışı yansıması haline gelmesidir (Subaşı, 2004).

İslam Dini, bireyin olumlu tüm davranışlarını ibadet olarak kabul eder. Bu halde dindarlık, bireyin inanç, ibadet ve faydalı bütün eylemlerini kapsamaktadır (Arslan, 2011).

Dindarlığın Boyutları

Dini düşünce ve adamlar bağılıklar tam olarak anlaşılacak isteniyorsa, insanın genel olarak dindar olabileceği farklı formlar dikkate alınmalıdır. Dindarlığın çok boyutlu olarak kavramlaştırılmasını sistemli bir biçimde ele alan Glock, bütün büyük dünya dinlerini kapsayacak biçimde, dindarlığı, inanç boyutu, ibadet boyutu, tecrübe (duygu) boyutu, bilgi boyutu ve etki boyutu olmak üzere beş boyutta ele almaktadır (Kayıklık, 2006).

2.4.3.1. İnanç Boyutu

Bütün dinlerin özünü birtakım inançlar oluşturur. İnançların içeriği ve kapsamı farklı dinlere ya da aynı dinin çeşitli mezhep ve gruplarına göre az çok farklı olsa da inançların tüm dini geleneklerde merkezi bir konumu vardır. Bir kimsenin din ile bağ kurması, öncelikle o dinin temel inanç esaslarını kabul etmesi ile başlar. Tabiatüstü, kutsal bir varlık ya da Tanrı inancı tüm ilahi dinlerde yer alır. Dindar kimseler, bağlandıkları dinin öğretileri çerçevesinde bir Tanrı inancı ve kendi eğilimleri doğrultusunda bir tanrı tasavvuru geliştirirler (Hökelekli ve ark., 2010). Dindarlığın temel boyutu olan inanç, bireyde bu farklılıklarla kabul gördüğünden bu boyutun tutum ve davranışlara olan yansımaları da farklılıklar taşıyabilmektedir. Dinî inanç, insanın kendisi ve kâinat üzerindeki hâkimiyetini kabul ettiği duyular üstü, yüce kudret veya kuvvet sahibi bir varlık ve bu varlıkla insan arasındaki ilişkileri düzenleyen bir takım esaslarla ilgili inançtır. Dinî inançta tam teslimiyet esastır. Dinî inancın kuvveti ise davranışlarda ortaya çıkmaktadır (Peker, 2003).

Dindar insan dinin öğretilerinin doğruluğunu kabul eder. Her din, mensuplarının onaylamasını beklediği bir inançlar bütünü bünyesinde taşır. İnançların içerik ve genişliği, dinler arasında olduğu gibi aynı dinin gelenekleri arasında da çeşitlilik gösterir (Kayıklık, 2006). Dindar insanlar tarafından kabul edilen belli inanç ilkeleri vardır ve bu inanç ilkelerinin muhtevasının kapsamı dinler arasında farklı olabileceği gibi aynı dinî geleneğin içinde de farklılık gösterebilir. Böylelikle inanç ilkelerinden

belli bir sistem kuran her din, mensuplarından bu ilkelere inanmalarını bekler. Bu boyutta dindar insanlara “neye inandıkları” sorusu sorulmaktadır.

İbadet Boyutu

Hemen her dinî gelenek bünyesinde birtakım uygulama, eylem ve etkinliğe yer verir. Dua, namaz, oruç, hac, kurban, kutsal kitabı okuma, ayin gibi çok değişik şekillerde olabilen dini ibadet ve törenler dinî hayatın temel unsurlarından birisidir. Bir dinin bağlısı olan ve onun inanç sistemini benimseyen dindar bir kimsenin yapması gereken ödevleri ve görevleri vardır. Bunlar, inanılan ilahi ve kutsal varlığa itaati simgeleyen ve onunla canlı bir ilişkiye, onunla yakın olmaya, rızasını kazanıp, öfkesinden korunmaya imkân veren eylem ve etkinliklerdir. Dinin belirlediği ibadet görevlerini yerine getirmedeki gayret, dikkat ve devamlılık bir kimsenin dindarlığının hem göstergesi hem de inançları benimsemedeki samimiyet ve içtenliğin bir ifadesi olarak kabul edilir (Hökelekli ve ark., 2010). İbadet, dinin pratik (ibadet, ritüel) boyutudur, din mensuplarının yerine getirdikleri bütün dini pratikleri içine alır. Çeşitli ayinler, törenler, ritüeller, seremoniler ve nihayet İslam’daki belli bağlı ibadetler (dua, namaz, oruç, zikir vb.) bu gruba dâhildir. Dinin inanç ve ibadet boyutu birbiriyle çok yakından ilişkilidir. Çünkü İslam âlimleri, iman ile amelin, yani İslam dininin inanç ve ibadet boyutunun birbirini tamamladığını, ne imansız amelin ve ne de amelsiz imanın tek başına bir anlam ifade etmediğini söylemişlerdir. (Çapcıoğlu ‘dan akt. Çetin, 2010). En ilkel toplumlardan en karmaşık toplumlara kadar Tanrı inancının var olduğu her yerde ibadet uygulamasına rastlanmaktadır. Esasen ibadetler inancın tekrarlarla canlı tutulduğu davranış ve uygulama tarzlarıdır. Her dinî inanç ve bağlılık, kendine uygun ibadet şekillerini beraberinde getirmektedir, bu nedenle ibadet boyutu olmayan bir inanç sisteminden söz etmek mümkün değildir. Her çeşit ayin, dua, özel sakramental davranışlara katılma, perhiz ve benzeri ibadetler gibi dinî pratiklerin kast edildiği bir boyuttur. Bu boyutta da dindar bireylere “ne yaptıkları” sorusu sorulmaktadır. (Bahadır, 2002).

Duygu Boyutu

Dinî tecrübe boyutu, kişinin nihai gerçeklik ve üst otorite ile gerçekleşen doğrudan iletişim sürecine vurgu yapmaktadır. Diğer bir ifade ile ilahî varlığın etkisini taşıyan ve mümini ondan haberdar eden sezgiler, duygular ve algılar bütünü dinî

tecrübe boyutunu içermektedir. Bir dine mensup olan her insan bu duyguyu farklı derecelerde yaşamaya hazırdır. Dinin tecrübe boyutu korku, mutluluk ve ruhsal bir teselli arayışında ortaya çıkabilmektedir. Bu duygu oldukça subjektif olmakta ve ifade edilebilmesi oldukça zordur (Glock, 1998).

Her din mensubu, inandığı Yüce Varlığı doğrudan içinde hisseder ve onun etkilerini fark eder. Allah'la ilişki halinde olan inançlı insanda, bu ilişkiye bağlı olarak uyanan sezgiler, duygular, algılar ve duyular vardır. Dinî tecrübe denilen bu vasıtasız yaşantıların çok değişik türleri bilinmekte ve tanımlanmaktadır. Bazı dinî gelenekler bu içsel tecrübelerle çok büyük bir önem verirken, diğer bazıları daha çok dini ibadet ve ahlaki değerleri ön planda tutar. Genel olarak dindarlığın mistik/tasavvufi yorum ve uygulamaları, dinî tecrübenin yoğun olarak yaşanmasını amaç edinmiştir ve bunu gerçekleştirecek özel tekniklere başvurulur. Bu yüzden din duygusunun en coşkulu ve zengin örneklerine tasavvuf alanında rastlanır (Hökelekli ve ark., 2010).

Vergote, Glock ve Stark'ın dinî tecrübeyi dört kategoriye ayırdığını belirtmektedir. Bunlardan birincisi, benimsenmiş inançların gerçek olduğu duygusuna, bilgi ya da sezgisine aniden yol açmakta olan *tasdik edici tecrübe*dir. İkincisi, içerisinde karşılıklı bir mevcudiyet hissedilmekte olan *ilahi cevap tecrübesi*dir. Üçüncüsü, karşılıklı mevcudiyetin sezgisel şuuru, yerini sevgi veya dostluğa yakın bir duygusal ilişkiye bıraktığı *vecd tecrübesi*dir. Dördüncüsü ise, insanın kendisini ilahi mesajların yararlanıcısı olarak hissettiği ya da özel bir aydınlanma (feyz) aldığı *iham (vahiy) tecrübesi* olarak ifade etmektedir (Vergote, 1999).

Bilgi Boyutu

Her dinin bağlıları az ya da çok kendi dininin temel inanç ve değerleri hakkında az ya da çok bir bilgiye sahiptir. Dinî inançlar, ibadetler, değerler, kavramlar, gelenekler, kurallar, tarihsel olaylar vb. konularda sahip olunan bu bilgiler, kişiden kişiye, gruptan gruba değişik düzeylerde yer alsa da dindarlığın ayrılmaz bir vasfıdır (Hökelekli ve Ark, 2010).

Tüm dinler kendi dinlerine tabi olan ve inananlardan, inandığı şeylerin esasları, dini ibadetler ile ilgili bilgiler ve onun kutsal metinlerinin ana esasları hakkında bilgi sahibi olmalarını ve bu bilgilere güvenmelerini isterler. Bir inancı bilmek, onu kabul etmek için temel şarttır. Bu yüzden bilgi boyutu ile inanç boyutu arasında sıkı bir ilişki

vardır (Glock, 1998). İslamın şartı kaçıtır, dört büyük kitap ve hangi peygamberlere indirilmiştir, Kuran kaç sure ve ayettir gibi bilgiler bu boyuta örnek olabilir.

Etki Boyutu

Bu boyut diğer dört boyuttan farklıdır. Etki boyutu, bireyin gün be gün yaşadığı dinsel bilgi, tecrübe, uygulama ve inançların etkilerini ifade eder. Dinler, müntesiplerinin nasıl düşünmesi ve davranması gerektiği konusunda bir takım kurallar koymakla birlikte, bu kuralların insan hayatındaki yaygınlık durumu, bireyin dine olan ilgi ve bağlılığı ile ilgilidir (Kayıklık, 2000). Dindarlığın etki boyutu, hayatın diğer alanları üzerinde dinin yaptığı etkiler içerisinde kendisini gösterir. Din, insanın kendi hayat düzenini, geleceğe yönelik tasarımlarını, başkaları ile olan ilişkilerini, kısacası her yönüyle bütün davranışlarını etkileme gücüne sahiptir (Güvendi, 2008). İnananların hangi zihni özelliğe sahip olmaları gerektiğini belirleyen dinî kuralların tümü etki boyutu içerisinde yer alır.

Dindarlığı Etkileyen Faktörler

Günümüze kadar gerek Batı’da ve gerekse ülkemizde yapılan çok sayıda araştırma, sözkonusu ilişkinin çok çeşitli ve çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Kuşkusuz bu çeşitliliğin ortaya çıkmasında, dine yüklenen anlamların ve bu anlamlara göre oluşan dindarlık biçimlerinin farklılığı, belirleyici bir rol oynamaktadır (Hökelekli ve ark., 2010). Öznel bir tecrübe olan dindarlık hakkında yapılan istatistiksel araştırmalar, dinî inanç ve davranışların oluşumu ve bağımsız değişken olarak dindarlığının şekillenmesinde genellikle aşağıdaki bağımsız demografik değişkenlerin birer faktör olarak etkili olduğunu gösterir: (Kurt, 2009).

Aile

Aile, çocukların sosyo-kültürel kimliğini etkileyen birincil sosyal çevre grubudur. Sevgi, saygı, itaat, fedakârlık, paylaşma, yardımlaşma gibi değerlerle birlikte din, ailede aynı anda kazanılır. Kimliğin şekillenmesinde başlıca faktör olması sebebiyle, kuşaklar arası aktarım, inançların şekillenmesinde temel faktördür.

Erikson’a (1962) göre çocuğun, ailede-özellikle annenin ilgisi ölçüsünde-edindiği temel güven ya da güvensizlik izlenimleri, onun Allah’a karşı duyduğu güven duygusunu da etkilemektedir (akt. Kurt, 2009).

Söz konusu olumlu tecrübeyi yaşamayan çocuk, Allah sevgisini hissetmekte ve dolayısıyla dinî inanca sahip olmakta güçlük çekecektir. Yapılan araştırmalarda çocuk ve gençlerin aileden edindikleri davranış özellikleri arasında “dürüstlük, geleneğe saygı ve dine bağımlılık” ilk sırada gelen özellikler arasındadır. Onların dinî sosyalleşmesinde ve belli bir dinî yönelim geliştirmesinde anne babanın dinî tutum ve davranışları bir model oluşturmaktadır (Uysal, 2006).

Düzenli bir aile hayatının dinî davranışlar üzerinde olumlu tesirlere yol açtığı gözlenmiştir. Dinî bağlılıklar ile aile kurma, çocuk yetiştirme ve hayatın doğal akışı içinde yaşanan cinsellik, boşanma gibi bir takım olaylar arasındaki ilişki dinselliği etkilemektedir. Genellikle, boşanma ve ayrı yaşama, dinî faaliyetleri azalttığı halde, evlilik ve çocuk yetiştirme dine yönelimi artırmaktadır. Çiftlerin dine düşkünlüğü evlilikteki mutluluk ve uyumu artırırken, çatışma, aile içi şiddet ve ayrılma riskini azaltmaktadır (Stolzenberg ve ark., 1995).

Cinsiyet

Genel olarak Batı Avrupa ve ABD eksenli pek çok araştırma, kadınların erkeklere oranla daha dindar olduklarını ortaya koymuştur. Bu araştırmaların bir kısmına göre Hristiyan mezheplerin tamamında kiliseye gidenlerin oranı, kadınlarda daha yüksektir. Erkeklerle karşılaştırıldıklarında kadınlar, kendilerini Tanrı'ya daha yakın hissetmekte ve ibadetleri sırasında daha yüksek bir ruhanilik yaşamaktadırlar. Yine kadınlar, daha fazla ibadet etmekte, kutsal kitapları okumakta ve dua etmektedirler. Batı dünyasında dinî hayatın çok boyutluluğunu esas alarak yapılan çalışmaların sonuçlarına göre bazı boyutlarda kadınların, bazılarında ise erkeklerin daha dindar olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak, erkek ve kadınların hangi boyutlarda daha önde oldukları, çeşitli faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Örneğin Fukuyama'nın tespitlerine göre kadınlar; dinin inanç, ibadet ve duygu boyutunda; erkekler ise, bilgi boyutunda daha yüksek puan almışlardır. Buna göre erkekler daha fazla dinî bilgiye sahip olmalarına karşın inanç ve ibadetlerinde daha zayıf kalmaktadırlar. Batılı toplumlarda yapılan araştırmalarda, her ne kadar kadınların erkeklere nispetle daha dindar olduğu yönünde bulgulara ulaşılmışsa da bu durum, her yer için geçerli evrensel bir olgu olarak kabul edilemez. Hatta büyük ölçekli bazı çalışmalarda gerek kişisel dindarlık gerekse dinî etkinliklere katılma hususunda her iki cinsiyet arasında belirgin

bir farklılık tespit edilememiştir. Ayrıca, Yahudiler ve Müslümanlar arasında gerçekleştirilen pek çok araştırmada erkeklerin kadınlardan daha dindar olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Müslüman Türk örnekleme üzerinde yürütülen bazı çalışmalarda erkeklerin dindarlık puanlarının kadınlardan daha yüksek çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda olmak üzere, İzmir, İstanbul ve Erzincan'da halka yönelik; Ankara, Konya ve Kayseri'de üniversite öğrencilerine yönelik yapılan araştırmalarda Allah'a, Hz. Muhammed'in Peygamberliğine, Kur'an'ın Allah kelamı olduğuna kesin olarak inanma ile ibadetleri yerine getirme oranının erkeklerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak erkekler lehine olan bu farklılık da genelleştirilemez. Zira kadınların erkeklerden daha dindar olduğunu ortaya koyan araştırmaların yanı sıra, dindarlık açısından her iki cinsiyet arasında anlamlı farklılıkların olmadığını tespit eden çalışmalar da mevcuttur. Her iki sonuç ile ilgili çalışmalara örnek vermek yerinde olacaktır: Buna göre Günay (1999), Çelik (2002), Kayıklık (2003), Kirman (2005) ve Yapıcı'nın (2007) tespitine göre kadınlar erkeklerden; Bayyigit (1989), Karaca (2000), Kula (2001), Mehmedoğlu (2004), Onay (2004) ve Uysal'ın (2006) bulgularına göre erkekler kadınlardan daha dindardır (Hökelekli ve ark., 2010).

Yaş

Dinî hayatın şekillenmesinde yaş değişkeninin etkisini araştıran ABD'li bilim adamları, ortaya çıkan çeşitliliğin ortak sonuçlarını tespit etmeye çalışmışlardır. Daha sonra benzer sonuçlar bir araya getirilerek kuram halini almıştır. Geleneksel, Kararlılık ve İlgisizlik kuramları, bu çerçevede gündeme gelen açıklama tarzlarıdır. *Geleneksel Kuram*, 18-30 yaş aralığında dinî etkinliklerde önemli bir düşüşün yaşandığını, dinî yönelişlerde yeniden artışın ancak 30'lu yaşlardan itibaren gerçekleşebileceğini savunur.

Kararlılık Kuramı, yaşlanmayla birlikte dinî hayatta kayda değer önemli değişmelerin ortaya çıkmadığını öne sürer. Bu kurama göre bireyin dindarlığı belirli bir çerçeve içerisinde sürüp gider, ciddi bir değişime uğramaz.

İlgisizlik Kuramı ise, yaş ile dindarlık arasında ters orantılı bir değişimin söz konusu olduğunu iddia eder. Buna göre yaş ilerledikçe dindarlık zayıflar.

ABD ve Batı Avrupa’da yapılan araştırmalara bütüncü bir yaklaşımla bakıldığında şöyle bir genel netice çıkarılabilir: Gençlik dönemiyle birlikte dindarlık zayıflamaya başlar; ilk yetişkinlik döneminin başlangıcından 30 yaşlarına doğru dindarlıktaki düşüş nispeten sürer; daha sonra durağan bir süreç ortaya çıkar. 40-45 yaşlarından itibaren dindarlıkta yeni bir yükseliş eğilimi görülür (Hökelekli ve ark., 2010).

İlgili literatüre genel olarak bakıldığına, yaş büyüdükçe dindarlığın da arttığı yönünde bulgularla karşılaşmak mümkündür. Dindarlığın çok boyutlu olarak ele alındığı bir araştırma Kendler ve arkadaşlarının bulgularına göre yaş ilerledikçe genel dindarlık, sosyal dindarlık, Tanrı’ya adanmışlık ve tövbe etme eğilimlerinde artış kaydedilmiştir. Ancak yaşın ilerlemesiyle otorite yargılayıcı Tanrı ve şefkatli Tanrı tasavvurları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Hökelekli ve ark., 2010).

Öğrenim Durumu

Eğitim değişkeni dindarlığın bilgi boyutunda ve dinî bireyselleşmede önemli bir faktör olarak rol oynarken, genel anlamda inanç ve pratik boyutlarında artan öğrenim düzeyi karşısında dinî tutum ve davranışlara ilgede bir azalma söz konusudur (Karaca, 2001).

Eğitim-öğretim düzeyinin dinin anlaşılması ve yaşanmasında nasıl bir rol oynadığı hususu, Batılı ve yerli kaynaklarda tartışılan bir konudur. Bu bağlamda eğitim düzeyiyle dindarlık arasında farklı faktörlerle ilişkili olarak, bazen olumlu bazen de olumsuz ilişkilerin tespit edildiği araştırmalara rastlamak mümkündür. Buna göre eğitim düzeyi ile dindarlık arasındaki ilişki oldukça karmaşık ve çok boyutludur. Kuşkusuz bu çok boyutlulukta, eğitim alan bireyin dinî alt yapısı, dine bakış açısı, eğitim aldığı kurumun müfredatına yaklaşımı; içinde doğduğu yakın ve uzak çevrenin yapısı, eğitim gördüğu çevreninin sosyo-kültürel etkileri vb. pek çok iç ve dış faktörler rol oynamaktadır (Hökelekli ve ark., 2010).

Bazı araştırmalara göre eğitim düzeyi yükseldikçe, dine olan ilgi artmakta; yaşanan dindarlığın kalitesi yükselmektedir. İlgili bulgular incelendiğinde, bunların daha çok etkin din hizmetleri veren Hristiyan, Yahudi ya da çeşitli mezheplere bağlı eğitim kurumlarında yürütölen din merkezli öğrenim hayatının göstergeleri olduğu tespit edilebilir. Kur’an Kursları, İmam-Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakölteleri,

ülkemizde bu çerçevede benzer sonuçların gündeme geldiği örnekler arasında yer almaktadır.

Bazı araştırmalara göre ise eğitim düzeyi yükseldikçe dine olan ilgi azalmakta ya da dinin başta ibadet olmak üzere tecrübe, etki boyutlarında önemli düşüşler yaşanmaktadır. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim çerçevesinde yürütülen bu araştırmalara göre ilköğretim seviyesindekiler ortaöğretim düzeyindekilerden, bunlar da yükseköğretim seviyesindekilerden daha fazla dinden etkilenmekte; karar verirken dinî hassasiyetlere daha fazla dikkat etmekte; dinî sorumlulukları ve ödevleri daha fazla içselleştirmekte ve psiko-sosyal sorunlar karşısında daha fazla dine müracaat etmektedirler. Müslümanlar üzerinde yapılan bazı araştırmalar, burada gündeme getirilen ilişkiye uygun düşmektedir. Bu araştırmalara göre, öğrenim düzeyi yükseldikçe özellikle namaz ibadetine devamlılık düşmekte, seçim ve tercihlerde dinî ilkelere uyma davranışı azalmakta, sadaka vb. dinî yardım ve bağışlar düşmekte ve dinî organizasyonlara katılım zayıflamaktadır (Hökelekli ve ark., 2010).

Sosyo-Ekonomik Durum

Sosyo-ekonomik durum, toplum içerisinde yaşam standartlarıyla farklı olduğunu gösteren sosyal sınıf ya da tabakaları ifade eder. Barınmadan korunma ve eğlenmeye kadar sahip oldukları imkânlar açısından sosyo-ekonomik düzeyi yüksek zenginler sınıfı, orta hallilerden, özellikle de sosyo-ekonomik düzeyi düşük fakirler ya da yoksullardan bariz çizgilerle ayrılır. Daha açık bir ifadeyle zenginlerin dünyası, daha çok imkân ve fırsatlar dünyasını temsil ederken fakir ve yoksulların dünyası, birçok imkânsızlık ve sınırlılıklar içerir. Doğal olarak bu farklılık, bütün diğer ilişkilerde düzenleyici bir rol oynadığı gibi dine ve kutsala yaklaşımda da etkin bir rol oynar.

Amerika ve Avrupa ülkelerinde yapılan çalışmalar, dinî faaliyetlerin daha çok ekonomik durum itibariyle orta gelir düzeyinde olanlar tarafından yürütüldüğünü göstermektedir. Zenginler daha ziyade göze hitap eden dinî faaliyetler içerisinde yer alırken, fakirler genellikle dinin duygusal ve manevî boyutuyla ilgilenmektedirler. Buna göre gelir düzeyleri farklı olanlar, dinî hayatın değişik boyutlarında farklı tutum ve davranışlar sergileyebilmektedir. Esasen sosyal statü ile dindarlık ilişkisi, farklı görüntüler altında yansıma bulabilir. Bu bağlamda örneğin gelirlerine kıyasla yaptıkları katkılar düşük görünse de gelir seviyesi yüksek olanlar, dinî

organizasyonlara daha fazla bağış yapabilmektedirler. Başka bir ifadeyle onlar, bu tür organizasyonlara doğrudan katılmak yerine, genellikle maddî katkı sağlamayı tercih edebilmektedirler. Hıristiyanlar üzerinde gerçekleştirilen çeşitli çalışmalardan elde edilen bulgular, sosyo-ekonomik düzeyle kiliseye devam arasında olumlu yönde seyreden anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte alt sosyo-ekonomik kesimlerin, yani fakir ve yoksulların çaresizlik ve mahrumiyetten kaynaklanan mevcut konumlarını, din ile meşrulaştırmayı tercih ettikleri ileri sürülmektedir. Batılı çalışmalardan elde edilen bulgular, ülkemizde yapılan çalışmaların sonuçlarıyla kısmen benzerlik arz etse bile, birçok yönüyle uyuşmadığı söylenebilir. Örneğin Batı'daki çalışmaların bir kısmına göre dinden en uzak kesimi dar gelirliler teşkil ederken ülkemizde yapılan çalışmalarda, orta ve alt sosyal tabakada olanların din ile daha fazla ilgilendiği; en az ilgili olanların ise, üst tabakaya ait oldukları tespit edilmiştir (Hökelekli ve ark., 2010).

Ülkemizde gerçekleştirilen araştırmalar, gelir düzeyinin artmasına paralel olarak dine olan ilginin de azaldığını ortaya koymuştur. Diğer taraftan ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda sosyo-ekonomik durumla dindarlık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bununla birlikte Allah'a iman, namaz kılma ve oruç tutma ile gelir düzeyi arasındaki ilişkilerin çeşitli faktörlere bağlı olarak değişebildiği görülmektedir. Farklı gelir gruplarının şehirde kalış süreleri, eğitimleri ve meslekleri, dinî hayatları üzerinde belirleyici bir role sahiptir. Elde edilen bulgulara göre, genelde orta gelir düzeyinde olanlar, üst gelir grubundan daha yüksek dini yönelim göstermektedir. Gelir grupları açısından en dindar olanlar, orta gelir düzeyinde yer almaktadır (Hökelekli ve ark., 2010).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden karşılaştırma, bağıntısal ve betimsel teknik kullanılmıştır. Karşılaştırma tekniğinde bir değişkene göre iki grup arasındaki fark ölçülmüştür. Değişkenler arasında ilişkinin mevcudiyeti bağıntısal teknikle belirlenmiştir. Katılımcıların bazı değişkenler açısından güncel durumları betimsel teknikle belirlenmiştir.

Araştırma için etik kurul raporu ve izinler alınmıştır. Araştırmanın evreni Ege, Marmara, Karadeniz, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgesinde yer alan lisans öğrenimlerine devam eden 18 ve üzeri yaşında kadın öğrencilerdir. Örneklem, belli kurallara göre belli evrenden seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliliği kabul edilmiş olan küçük kümedir. Araştırmalar çoğunlukla örneklem kümeler üzerinde yapılır ve elde edilen sonuçlar ilgili evrenlere genellenir (Karasar, 2005). Bu bağlamda toplam 650 üniversiteli kadın öğrenci araştırmanın örnekleminde yer almayı gönüllü olarak kabul etmişlerdir. Örneklemde yer alan kadın öğrencilerin yaşları 18-45 arasında ve yaş ortalaması $\bar{x} = 21,2308 \pm 2,64761$ 'dir.

Veri toplama araçları Muğla, Manisa Celal Bayar, Hatay Mustafa Kemal, Mersin, Sakarya, Ordu, Düzce, Batman, Bitlis Eren, Dicle, Muş Alparslan, Ankara ve Marmara Üniversitelerinde bizzat araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Uygulamalardan önce katılımcı öğrencilere çalışma ve ölçeğin uygulanması hakkında gerekli açıklamalar yapılmıştır. Bu çalışmanın tüm giderleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

Araştırmada, bağımlı değişken olan dindarlık düzeyleri hakkında veri toplamak amacıyla; "Dini Hayat Ölçeği (DHÖ)" uygulanmıştır. Ayrıca, katılımcıların bazı kişisel ve fiziksel egzersiz alışkanlığı ile ilgili bilgilerine ulaşabilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Dini Hayat Ölçeği (DHÖ):

Dini Hayat Ölçeği (DHÖ), Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi ABD öğretim elemanlarınca geliştirilen ve bireylerin dindarlık düzeylerini belirlemeyi hedefleyen likert tipi bir ölçektir (EK 2). DHÖ, dini hayatın dört boyutunu ölçmek için geliştirilen bir ölçek olup, 31'i asıl, 66'sı dolgu olmak üzere 97 maddeden

oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları ve dindarlık düzeyi madde sayıları, madde puan değerleri ve alınabilecek toplam puanlar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

Şekil 1: DHÖ madde ve puanlama bilgileri

DHÖ				
<i>İnanç</i>	<i>Duygu</i>	<i>Davranış</i>	<i>Bilgi</i>	<i>Dindarlık</i>
4 asıl madde	7 asıl madde	10 asıl madde	10 asıl madde	31 madde
Katılıyorum (2), Kararsızım (1), Katılmıyorum (0)	Hiç (0) Biraz (1) Çok (2) Pek çok (3)	Hiç (0) Bazen (1) Çoğu zaman (2)	Doğru (0) Yanlış (1)	İnanç+ Duygu+ Davranış+ Bilgi
0-8 puan arasında	0-21 puan arası	0-10 puan arasında	0-10 puan arasında	0-69 puan arasında

Ölçekte 0-25 puan alanlar, ‘düşük’ dindarlık düzeyi, 30-50 arası puan alanlar, ‘orta’ ve 55-69 arası puan alanlar, ‘yüksek’ dindarlık düzeyinde olarak belirlenmiştir. Ancak bu çalışmada, amaç kadın öğrencilerin dindarlık düzeylerine göre bir ayırım yapmak olmadığından herhangi bir düzey sınıflaması yapılmamış, DHÖ’nün alt boyutlarının ve dindarlık düzeyinin çalışmamızın bazı değişkenleri açısından değişimi ve ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

Ölçeğin Güvenirliği:

Ölçeğin güvenirliliği Yıldız (1998) ve Şahin (1999) tarafından yarıya bölme tekniği ile denenmiş ve korelasyon katsayısı (Pearson, $r=86$, $p<0.01$) yeterli güvenirlilik düzeyine ulaşmıştır. DHÖ’nün ergenler için güvenirlilik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için .71, inanç boyutu alt testi için .72, duygu boyutu alt testi için .58, davranış boyutu alt testi için .74 ve bilgi boyutu alt testi için .57 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonu, inanç boyutunda .29 ile .72 arasında, duygu boyutunda .23 ile .35 arasında, davranış boyutunda .17 ile .49 arasında ve bilgi boyutunda .15 ile 38 arasında değişmiştir. Ölçekte alt sınır olarak kabul edilen değerden (.15) düşük korelasyon tespit edilmediğinden ölçekten madde çıkarılmamıştır (Şahin, 2005).

Ölçeğin Geçerliliği:

Ölçeğin geçerliliği “bilinen gruplar tekniği” ile yapılmış ölçekten en yüksek puanları alan İlahiyat Fakültesi öğrencileri ile en düşük puanları alan Sosyoloji

Bölümü öğrencileri arasındaki farkın $p<.000$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. (Şahin, 2001).

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, araştırma kapsamında yer alan bağımsız değişkenlerle ilgili bilgi toplamaya uygun olacak şekilde araştırmacı tarafından hazırlanmıştır (Ek-3).

İstatistiksel Analiz

Elde edilen verilerin çözümlenmesi SPSS 18.0 paket programında yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere ait aritmetik ortalama ($\bar{x}$), standart sapma (SS), frekans (f) ve yüzde (%) değerleri verilmiştir. İkili grup karşılaştırmaları farklı grupların ortalama puanları üzerinden işlem yapan parametrik testlerden bağımsız t-testi ile yapılmıştır. Normal dağılım görüldüğünden, ikiden fazla ve ilişkisiz grupların karşılaştırılmasında, parametrik testlerden tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda farkın olduğu durumlarda, farkın kaynağını belirlemek için Levene testi istatistik önem değerinden hareketle; varyanslar homojen ise Scheffe Post Hoc, homojen değilse Tamhane's T2 testi ile çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Anlam düzeyi % 95 güven aralığında $p<0.05$ kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan kadın öğrencilerden elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçları sunulmuştur. Çalışmanın her bir değişkenine göre öncelikle alt boyutlara ve dindarlık düzeyine göre tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiş, daha sonra karşılaştırmaların sonuçları yansıtılmıştır.

Tablo 1: Örneklemin Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Dağılımı

<i>Üniversite</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
<i>Muğla Sıtkı Koçman</i>	50	7,7	7,7	7,7
<i>Manisa Celal Bayar</i>	50	7,7	7,7	15,4
<i>Hatay Mustafa Kemal</i>	50	7,7	7,7	23,1
<i>Mersin</i>	50	7,7	7,7	30,8
<i>Sakarya</i>	50	7,7	7,7	38,5
<i>Ordu</i>	50	7,7	7,7	46,2
<i>Düzce</i>	50	7,7	7,7	53,8
<i>Batman</i>	50	7,7	7,7	61,5
<i>Bitlis Eren</i>	50	7,7	7,7	69,2
<i>Dicle</i>	50	7,7	7,7	76,9
<i>Muş Alparslan</i>	50	7,7	7,7	84,6
<i>Ankara</i>	50	7,7	7,7	92,3
<i>Marmara</i>	50	7,7	7,7	100,0
<i>Toplam</i>	650	100,0	100,0	

Katılımcı öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 1’de yansıtılmıştır. Bu tabloya göre örnekleme yer alan toplam 650 öğrenci (%=100) üniversitelere göre katılımcı sayısı (n=50) ve yüzde (%7,7) olarak eşit dağılmıştır.

Tablo 2: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı

<i>Bölgeler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
<i>Ege</i>	100	15,4	15,4	15,4
<i>Marmara</i>	100	15,4	15,4	30,8
<i>Karadeniz</i>	100	15,4	15,4	46,2
<i>İç Anadolu</i>	50	7,7	7,7	53,8
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	100	15,4	15,4	69,2
<i>Doğu Anadolu</i>	100	15,4	15,4	84,6
<i>Akdeniz</i>	100	15,4	15,4	100,0
<i>Toplam</i>	650	100,0	100,0	

Katılımcı öğrencilerin üniversitelerin yer aldıkları coğrafi bölgeye göre dağılımını ortaya koyan Tablo 2'e göre, örnekleme yer alan toplam 650 öğrencinin (%=100), İç Anadolu Bölgesi (n=50; %=7,7) ve diğer bölgelerden (n=100; %15,4) oldukları görülmektedir.

İnanç Alt Boyutu

Bu bölümde üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre öğrenci örneklemin inanç alt boyutu puanlarına ait tanımlayıcı istatistiklere ve karşılaştırmalara yer verilmiştir.

Tablo 3. Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre İnanç Alt Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikleri

	<i>Bölgeler</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS(±)</i>	<i>Sh</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>
		İnanç	<i>Ege</i>	100	6,98	2,24	,22472
	<i>Marmara</i>	100	7,79	,96	,09671	2,0	8,0
	<i>Karadeniz</i>	100	7,91	,45	,04516	5,0	8,0
	<i>İç Anadolu</i>	50	7,14	2,09	,29694	,00	8,0
	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	100	7,37	1,67	,16737	,00	8,0
	<i>Doğu Anadolu</i>	100	7,89	,60	,06013	4,0	8,0
	<i>Akdeniz</i>	100	7,25	1,75	,17545	,00	8,0
	<i>Toplam</i>	650	7,50	1,53	,06019	,00	8,0

Tablo 4: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre İnanç Alt Boyutu Açısından Karşılaştırılması

	<i>İnanç</i>				
	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
<i>Gruplar arası</i>	81,888	6	13,648	6,066	,000
<i>Gruplar içi</i>	1446,610	643	2,250		
<i>Toplam</i>	1528,498	649			

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre inanç alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,000<,05$).

Tablo 5: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre İnanç Alt Boyutu Puanlarının Homojenlik Testi

	<i>Levene İstatistik</i>	<i>Sd1</i>	<i>Sd2</i>	<i>Önem</i>
<i>İnanç</i>	24,244	6	643	,000

Tablo 5'e göre örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre inanç alt boyutu puanlarının varyansı homojen değildir. Bu nedenle varyansları homojen olmayan gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için yapılacak çoklu karşılaştırmalarda Tamhane's T2 Post-Hoc testi tercih edilmiştir.

Tablo 6: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgelere Göre İnanç Alt Boyutunda Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar

<i>Bölgeler</i>	<i>Bölgeler</i>	<i>OF</i>	<i>Sh</i>	<i>Önem</i>
<i>Ege</i>	<i>Marmara</i>	-,81000	,24465	,025*
<i>Ege</i>	<i>Karadeniz</i>	-,93000	,22922	,002*
<i>Ege</i>	<i>İç Anadolu</i>	-,16000	,37239	1,000
<i>Ege</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-,39000	,28020	,978
<i>Ege</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,91000	,23263	,003*
<i>Ege</i>	<i>Akdeniz</i>	-,27000	,28510	1,000
<i>Marmara</i>	<i>Karadeniz</i>	-,12000	,10673	,998
<i>Marmara</i>	<i>İç Anadolu</i>	,65000	,31229	,591
<i>Marmara</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	,42000	,19330	,487
<i>Marmara</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,10000	,11388	1,000
<i>Marmara</i>	<i>Akdeniz</i>	,54000	,20034	,152
<i>Karadeniz</i>	<i>İç Anadolu</i>	,77000	,30035	,246
<i>Karadeniz</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	,54000	,17335	,048*
<i>Karadeniz</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	,02000	,07520	1,000
<i>Karadeniz</i>	<i>Akdeniz</i>	,66000	,18117	,009*
<i>İç Anadolu</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-,23000	,34086	1,000
<i>İç Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,75000	,30296	,295
<i>İç Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	-,11000	,34490	1,000
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,52000	,17784	,083
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	,12000	,24247	1,000
<i>Doğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	,64000	,18547	,016*
p<.05				

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölge değişkeni dikkate alınarak inanç alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak fark oluşması nedeniyle (Tablo 4), farkın kaynağını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırmalara göre (Tamhane's T2 Post-Hoc); Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Karadeniz, Marmara ve Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük, Karadeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek ve Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Doğu-Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük olması farkın kaynağını oluşturmuştur ($p<0,05$).

Duygu Alt Boyutu

Bu bölümde olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre öğrenci örneklemin duygu alt boyutu puanlarına ait tanımlayıcı istatistiklere ve karşılaştırmalara yer verilmiştir.

Tablo 7: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Duygu Alt Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikleri

	<i>Bölgeler</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS(±)</i>	<i>Sh</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>
<i>Duygu</i>	<i>Ege</i>	100	14,57	6,68	,66852	,00	21,0
	<i>Marmara</i>	100	15,69	4,84	,48444	4,0	21,0
	<i>Karadeniz</i>	100	17,62	4,05	,40571	5,0	21,0
	<i>İç Anadolu</i>	50	14,96	5,80	,82113	,00	21,0
	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	100	15,88	5,86	,58694	,00	21,0
	<i>Doğu Anadolu</i>	100	17,43	3,36	,33673	6,0	21,0
	<i>Akdeniz</i>	100	15,81	4,74	,47476	3,0	21,0
	<i>Toplam</i>	650	16,07	5,19	,20385	,00	21,0

Tablo 8: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Duygu Alt Boyutu Açısından Karşılaştırılması

<i>Duygu</i>					
	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
<i>Gruplar arası</i>	736,615	6	122,769	4,701	,000
<i>Gruplar içi</i>	16793,840	643	26,118		
<i>Toplam</i>	17530,455	649			

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre duygu alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,000<,05$).

Tablo 9: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Duygu Alt Boyutu Puanlarının Homojenlik Testi

	<i>Levene İstatistik</i>	<i>sd1</i>	<i>sd2</i>	<i>Önem</i>
<i>Duygu</i>	10,253	6	643	,000

Tablo 9’da sunulan Levene testine göre istatistik önem değeri (0,000; $p<0.05$) olduğu için grupların varyansları % 95 güven aralığında homojen değildir. Bu nedenle varyansları homojen olmayan gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için yapılacak çoklu karşılaştırmalar için Tamhane's T2 Post-Hoc testi tercih edilmiştir.

Tablo 10: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Duygu Alt Boyutunda Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar

<i>Bölgeler</i>	<i>Bölgeler</i>	<i>OF</i>	<i>Sh</i>	<i>Önem</i>
<i>Ege</i>	<i>Marmara</i>	-1,12000	,82559	,983
<i>Ege</i>	<i>Karadeniz</i>	-3,05000	,78200	,003*
<i>Ege</i>	<i>İç Anadolu</i>	-,39000	1,05885	1,000
<i>Ege</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-1,31000	,88962	,960
<i>Ege</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-2,86000	,74854	,004*
<i>Ege</i>	<i>Akdeniz</i>	-1,24000	,81995	,949
<i>Marmara</i>	<i>Karadeniz</i>	-1,93000	,63189	,053
<i>Marmara</i>	<i>İç Anadolu</i>	,73000	,95338	1,000
<i>Marmara</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-,19000	,76104	1,000
<i>Marmara</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-1,74000	,58998	,073
<i>Marmara</i>	<i>Akdeniz</i>	-,12000	,67829	1,000
<i>Karadeniz</i>	<i>İç Anadolu</i>	2,66000	,91589	,097
<i>Karadeniz</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	1,74000	,71351	,283
<i>Karadeniz</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	,19000	,52724	1,000
<i>Karadeniz</i>	<i>Akdeniz</i>	1,81000	,62450	,084
<i>İç Anadolu</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-,92000	1,00933	1,000
<i>İç Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-2,47000	,88749	,137
<i>İç Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	-,85000	,94850	1,000
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-1,55000	,67667	,391
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	,07000	,75491	1,000
<i>Doğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	1,62000	,58205	,118
p<.05				

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölge değişkeni dikkate alınarak duygu alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak fark oluşması nedeniyle (Tablo 8), farkın kaynağını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırmalara göre (Tamhane's T2 Post-Hoc); Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük olması farkın kaynağını oluşturmuştur ($p<0,05$).

Davranış Alt Boyutu

Bu bölümde olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre öğrenci örneklemin davranış alt boyutu puanlarına ait tanımlayıcı istatistiklere ve karşılaştırmalara yer verilmiştir.

Tablo 11: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Davranış Alt Boyutu Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikleri

	<i>Bölgeler</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS(±)</i>	<i>Sh</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>
<i>Davranış</i>	<i>Ege</i>	100	20,18	9,05	,90502	,00	30,0
	<i>Marmara</i>	100	24,84	4,16	,41651	12,0	30,0
	<i>Karadeniz</i>	100	25,05	5,96	,59635	3,0	30,0
	<i>İç Anadolu</i>	50	18,36	8,94	1,26548	,00	30,0
	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	100	22,54	7,67	,76771	,00	30,0
	<i>Doğu Anadolu</i>	100	25,12	4,71	,47104	5,0	30,0
	<i>Akdeniz</i>	100	21,88	7,21	,72185	,00	30,0
	<i>Toplam</i>	650	22,89	7,20	,28255	,00	30,0

Tablo 12: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Davranış Alt Boyutu Puanlarına Ait Karşılaştırmalar

<i>Davranış</i>					
	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
<i>Gruplar arası</i>	3218,815	6	536,469	11,325	,000
<i>Gruplar içi</i>	30460,430	643	47,372		
<i>Toplam</i>	33679,245	649			

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre davranış alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,000<,05$).

Tablo 13: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Davranış Alt Boyutu Puanlarının Varyansların Homojenliği Testi Sonuçları

	Levene İstatistik	sd1	sd2	Önem
<i>Davranış</i>	10,318	6	643	,000

Tablo 13’de sunulan Levene testine göre istatistik önem değeri (0,000; $p<0.05$) olduğu için grupların varyansları % 95 güven aralığında homojen değildir. Bu nedenle varyansları homojen olmayan gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için yapılacak çoklu karşılaştırmalar için Tamhane's T2 Post-Hoc testi tercih edilmiştir.

Tablo 14: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Davranış Alt Boyutu Puanlarında Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar

<i>Bölgeler</i>	<i>Bölgeler</i>	<i>OF</i>	<i>Sh</i>	<i>Önem</i>
<i>Ege</i>	<i>Marmara</i>	-4,66000	,99627	,000*
<i>Ege</i>	<i>Karadeniz</i>	-4,87000	1,08383	,000*
<i>Ege</i>	<i>İç Anadolu</i>	1,82000	1,55580	,997
<i>Ege</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-2,36000	1,18678	,645
<i>Ege</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-4,94000	1,02027	,000*
<i>Ege</i>	<i>Akdeniz</i>	-1,70000	1,15764	,961
<i>Marmara</i>	<i>Karadeniz</i>	-,21000	,72740	1,000
<i>Marmara</i>	<i>İç Anadolu</i>	6,48000	1,33226	,000*
<i>Marmara</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	2,30000	,87342	,179
<i>Marmara</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,28000	,62877	1,000
<i>Marmara</i>	<i>Akdeniz</i>	2,96000	,83339	,011*
<i>Karadeniz</i>	<i>İç Anadolu</i>	6,69000	1,39895	,000*
<i>Karadeniz</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	2,51000	,97212	,200
<i>Karadeniz</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,07000	,75994	1,000
<i>Karadeniz</i>	<i>Akdeniz</i>	3,17000*	,93632	,018
<i>İç Anadolu</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-4,18000	1,48014	,117
<i>İç Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-6,76000	1,35030	,000*
<i>İç Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	-3,52000	1,45688	,316
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-2,58000	,90070	,095
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	,66000	1,05378	1,000
<i>Doğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	3,24000	,86194	,005*

* $p < .05$

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölge değişkeni dikkate alınarak davranış alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak fark oluşması nedeniyle (Tablo 12), farkın kaynağını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırmalara göre (Tamhane's T2 Post-Hoc); Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Marmara, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük, Marmara bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının İç Anadolu ve Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük ve İç Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük olması farkın kaynağını oluşturmuştur ($p < 0,05$).

Bilgi Alt Boyutu

Bu bölümde olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre öğrenci örneklemin bilgi alt boyutu puanlarına ait tanımlayıcı istatistiklere ve karşılaştırmalara yer verilmiştir.

Tablo 15: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Bilgi Alt Boyutu Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikleri

	<i>Bölgeler</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS(±)</i>	<i>Sh</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>
<i>Bilgi</i>	<i>Ege</i>	100	5,11	2,24	,22469	,00	10,0
	<i>Marmara</i>	100	5,21	1,75	,17540	1,0	10,0
	<i>Karadeniz</i>	100	5,63	1,44	,14401	2,0	10,0
	<i>İç Anadolu</i>	50	5,66	1,98	,28083	2,0	10,0
	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	100	5,42	2,36	,23663	,00	10,0
	<i>Doğu Anadolu</i>	100	5,99	1,61	,16174	3,0	10,0
	<i>Akdeniz</i>	100	5,30	1,82	,18230	,00	10,0
	<i>Toplam</i>	650	5,46	1,92	,07542	,00	10,0

Tablo 16: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Bilgi Alt Boyutu Puanlarına Ait Karşılaştırmalar

<i>Bilgi</i>					
	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
<i>Gruplar arası</i>	54,200	6	9,033	2,477	,022
<i>Gruplar içi</i>	2345,260	643	3,647		
<i>Toplam</i>	2399,460	649			

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre bilgi alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,022<,05$).

Tablo 17: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Bilgi Alt Boyutu Puanlarının Varyansların Homojenliği Testi Sonuçları

	<i>Levene İstatistik</i>	<i>sd1</i>	<i>sd2</i>	<i>Önem</i>
<i>Bilgi</i>	4,442	6	643	,000

Tablo 17’de belirtilen Levene testine göre istatistik önem değeri (0,000; $p < 0.05$) olduğu için grupların varyansları % 95 güven aralığında homojen değildir. Bu nedenle varyansları homojen olmayan gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için yapılacak çoklu karşılaştırmalar için Tamhane's T2 Post-Hoc testi tercih edilmiştir.

Tablo 18: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Bilgi Alt Boyutu Puanlarında Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar

<i>Bölgeler</i>	<i>Bölgeler</i>	<i>OF</i>	<i>Sh</i>	<i>Önem</i>
<i>Ege</i>	<i>Marmara</i>	-,10000	,28504	1,000
<i>Ege</i>	<i>Karadeniz</i>	-,52000	,26687	,681
<i>Ege</i>	<i>İç Anadolu</i>	-,55000	,35965	,945
<i>Ege</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-,31000	,32631	1,000
<i>Ege</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,88000	,27685	,036*
<i>Ege</i>	<i>Akdeniz</i>	-,19000	,28934	1,000
<i>Marmara</i>	<i>Karadeniz</i>	-,42000	,22695	,760
<i>Marmara</i>	<i>İç Anadolu</i>	-,45000	,33111	,984
<i>Marmara</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-,21000	,29455	1,000
<i>Marmara</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,78000	,23859	,026*
<i>Marmara</i>	<i>Akdeniz</i>	-,09000	,25298	1,000
<i>Karadeniz</i>	<i>İç Anadolu</i>	-,03000	,31560	1,000
<i>Karadeniz</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	,21000	,27701	1,000
<i>Karadeniz</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,36000	,21656	,885
<i>Karadeniz</i>	<i>Akdeniz</i>	,33000	,23232	,972
<i>İç Anadolu</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	,24000	,36723	1,000
<i>İç Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,33000	,32408	1,000
<i>İç Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	,36000	,33481	,999
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,57000	,28663	,646
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	,12000	,29871	1,000
<i>Doğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	,69000	,24371	,102
* $p < 0.05$				

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölge değişkeni dikkate alınarak bilgi alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak fark oluşması nedeniyle (Tablo 16), farkın kaynağını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırmalara göre (Tamhane's T2 Post-Hoc); Ege bölgesi ve Marmara bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Doğu Anadolu

bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük olması farkın kaynağını oluşturmuştur ($p < 0,05$).

Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Öğrenci Örneklemin Dindarlık Düzeyi

Bu bölümde olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre öğrenci örneklemin dindarlık düzeyi puanlarına ait tanımlayıcı istatistiklere ve karşılaştırmalara yer verilmiştir.

Tablo 19: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Dindarlık Düzeylerine Ait Tanımlayıcı İstatistikleri

	<i>Bölgeler</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss(±)</i>	<i>Sh</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>
<i>Dindarlık</i>	<i>Ege</i>	100	46,84	17,45	1,74551	1,0	65,0
	<i>Marmara</i>	100	53,55	8,35	,83501	26,0	67,0
	<i>Karadeniz</i>	100	56,11	9,61	,96136	17,0	67,0
	<i>İç Anadolu</i>	50	46,12	15,64	2,21288	9,0	67,0
	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	100	51,21	14,88	1,48815	,00	66,0
	<i>Doğu Anadolu</i>	100	56,43	7,29	,72936	32,0	67,0
	<i>Akdeniz</i>	100	50,24	12,90	1,29093	10,0	66,0
	<i>Toplam</i>	650	51,91	13,05	,51193	,00	67,0

Tablo 20: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere göre Dindarlık Puanlarına Ait Karşılaştırmalar

<i>Dindarlık</i>					
	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
<i>Gruplar arası</i>	8650,575	6	1441,763	9,097	,000
<i>Gruplar içi</i>	101902,600	643	158,480		
<i>Toplam</i>	110553,175	649			

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre dindarlık puanlarının karşılaştırılması sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p = ,000 < 0,05$).

Tablo 21: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Dindarlık Düzeyi Puanlarının Varyans Homojenliği Testi Sonuçları

	<i>Levene İstatistik</i>	<i>sd1</i>	<i>sd2</i>	<i>Önem</i>
<i>Toplam Dindarlık</i>	12,632	6	643	,000

Tablo 21’de belirtilen Levene testine göre istatistik önem değeri (0,000; $p < 0.05$) olduğu için grupların varyansları % 95 güven aralığında homojen değildir. Bu nedenle varyansları homojen olmayan gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için yapılacak çoklu karşılaştırmalar için Tamhane's T2 Post-Hoc testi tercih edilmiştir.

Tablo 22: Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelerin Yer aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Dindarlık Düzeyi Puanlarında Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar

<i>Bölgeler</i>	<i>Bölgeler</i>	<i>OF</i>	<i>Sh</i>	<i>Önem</i>
<i>Ege</i>	<i>Marmara</i>	-6,71000	1,93496	,014*
<i>Ege</i>	<i>Karadeniz</i>	-9,27000	1,99275	,000*
<i>Ege</i>	<i>İç Anadolu</i>	,72000	2,81845	1,000
<i>Ege</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-4,37000	2,29378	,716
<i>Ege</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-9,59000	1,89177	,000*
<i>Ege</i>	<i>Akdeniz</i>	-3,40000	2,17101	,930
<i>Marmara</i>	<i>Karadeniz</i>	-2,56000	1,27337	,626
<i>Marmara</i>	<i>İç Anadolu</i>	7,43000	2,36518	,052
<i>Marmara</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	2,34000	1,70642	,981
<i>Marmara</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-2,88000	1,10870	,192
<i>Marmara</i>	<i>Akdeniz</i>	3,31000	1,53744	,503
<i>Karadeniz</i>	<i>İç Anadolu</i>	9,99000	2,41269	,002*
<i>Karadeniz</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	4,90000	1,77167	,124
<i>Karadeniz</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-,32000	1,20673	1,000
<i>Karadeniz</i>	<i>Akdeniz</i>	5,87000	1,60957	,007*
<i>İç Anadolu</i>	<i>Güneydoğu Anadolu</i>	-5,09000	2,66673	,723
<i>İç Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-10,31000	2,32998	,001*
<i>İç Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	-4,12000	2,56190	,917
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Doğu Anadolu</i>	-5,22000	1,65728	,041*
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	,97000	1,97005	1,000
<i>Doğu Anadolu</i>	<i>Akdeniz</i>	6,19000	1,48272	,001*
* $p < 0.05$				

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölge değişkeni dikkate alınarak dindarlık puanlarının karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak fark oluşması nedeniyle (Tablo 20), farkın kaynağını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırmalara göre (Tamhane's T2 Post-Hoc); Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Karadeniz, Marmara ve Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük, Karadeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının İç Anadolu ve Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek, Güney Doğu-Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Doğu-Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük ve Doğu-Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olması farkın kaynağını oluşturmuştur ($p<0,05$).

Doğum Yeri

Bu bölümde olduğu öğrenci örneklemin doğum yerlerine ilişkin tanımlayıcı istatistiklere ve karşılaştırmalara yer verilmiştir.

Tablo 23: Örneklemin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Yığılmalı Yüzde (%)</i>
<i>Köy</i>	89	13,7	13,7	13,7
<i>Kasaba-İlçe</i>	162	24,9	24,9	38,6
<i>Şehir</i>	244	37,5	37,5	76,2
<i>Büyükşehir</i>	154	23,7	23,7	99,8
<i>Yurtdışı</i>	1	,2	,2	100,0
<i>Toplam</i>	650	100,0	100,0	

Örneklemin doğum yerlerini ifade eden Tablo 23'e göre öğrencilerin doğum yerleri dağılımı şu şekildedir; köy ($n=89$; % 13,7), kasaba-ilçe ($n=162$; %24,9), şehir ($n=244$; %37,5), büyükşehir ($n=154$; %23,7) ve yurtdışında ($n=1$; % 0,2) doğmuştur.

Tablo 24: Örneklemin Doğum Yerlerine Göre DHÖ ve Alt Boyutları Tanımlayıcı İstatistikleri

<i>Değişkenler</i>	<i>Doğum Yeri</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS (±)</i>	<i>Sh</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>
<i>İnanç</i>	Köy	89	7,67	1,19	,12661	,00	8,0
	Kasaba-İlçe	162	7,52	1,53	,12077	,00	8,0
	Şehir	244	7,56	1,30	,08374	1,0	8,0
	Büyükşehir	154	7,26	1,97	,15879	,00	8,0
	Toplam	649	7,50	1,53	,06019	,00	8,0
<i>Duygu</i>	Köy	89	16,74	4,78	,50673	1,0	21,0
	Kasaba-İlçe	162	16,13	4,88	,38355	,00	21,0
	Şehir	244	16,29	5,20	,33349	,00	21,0
	Büyükşehir	154	15,24	5,66	,45634	,00	21,0
	Toplam	649	16,07	5,19	,20385	,00	21,0
<i>Davranış</i>	Köy	89	2,73	6,84	,72578	,00	30,0
	Kasaba-İlçe	162	22,74	6,90	,54259	,00	30,0
	Şehir	244	23,15	7,59	,48601	,00	30,0
	Büyükşehir	154	22,68	7,14	,57592	,00	30,0
	Toplam	649	22,89	7,20	,28255	,00	30,0
<i>Bilgi</i>	Köy	89	5,47	1,65	,17585	,00	10,0
	Kasaba-İlçe	162	5,55	1,87	,14705	,00	10,0
	Şehir	244	5,46	2,02	,12940	,00	10,0
	Büyükşehir	154	5,35	1,96	,15842	,00	10,0
	Toplam	649	5,46	1,92	,07542	,00	10,0
<i>Dindarlık</i>	Köy	89	52,57	12,38	1,31240	9,0	67,0
	Kasaba-İlçe	162	51,96	12,47	,98021	4,0	67,0
	Şehir	244	52,46	13,44	,86087	1,0	67,0
	Büyükşehir	154	50,55	13,43	1,08234	,00	67,0
	Toplam	649	51,91	13,05	,51193	,00	67,0

Tablo 25: Örneklemin Doğum Yerlerine Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

		<i>KT</i>	<i>sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
İnanç	Gruplar arası	12,398	3	4,133	1,758	,154
	Gruplar içi	1515,852	645	2,350		
	Toplam	1528,250	648			
Duygu	Gruplar arası	157,119	3	52,373	1,947	,121
	Gruplar içi	17349,032	645	26,898		
	Toplam	17506,151	648			
Davranış	Gruplar arası	28,520	3	9,507	,182	,908
	Gruplar içi	33624,580	645	52,131		
	Toplam	33653,100	648			
Bilgi	Gruplar arası	3,124	3	1,041	,281	,839
	Gruplar içi	2390,275	645	3,706		
	Toplam	2393,399	648			
Dindarlık	Gruplar arası	395,494	3	131,831	,772	,510
	Gruplar içi	110092,195	645	170,686		
	Toplam	110487,689	648			

Örneklemin doğum yerlerine göre elde ettikleri DHÖ alt boyut ve dindarlık düzeyi puanlarına göre yapılan karşılaştırmalarda (Tablo 25), gerek DHÖ alt boyutları gerekse dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Düzenli Egzersiz Alışkanlığı

Tablo 26: Örneklemin Düzenli Egzersiz Düzenli Egzersiz Alışkanlığı Göre Dağılımı

	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Yığılmalı Yüzde (%)</i>
<i>Evet</i>	400	61,5	61,5	61,5
<i>Hayır</i>	250	38,5	38,5	100,0
<i>Toplam</i>	650	100,0	100,0	

Tablo 27: Düzenli Egzersiz Alışkanlığına Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeyine Ait Karşılaştırmalar

	<i>Düzenli Egzersiz</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	Sh_x	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>İnanç</i>	Evet	400	7,48	1,56	,07844	-,295	,768
	Hayır	250	7,52	1,48	,09368		
<i>Duygu</i>	Evet	400	16,20	5,15	,25753	,798	,425
	Hayır	250	15,86	5,27	,33362		
<i>Davranış</i>	Evet	400	22,79	7,37	,36863	-,440	,660
	Hayır	250	23,04	6,93	,43872		
<i>Bilgi</i>	Evet	400	5,40	1,95	,09780	-,880	,379
	Hayır	250	5,54	1,86	,11822		
<i>Dindarlık</i>	Evet	400	51,86	13,45	,67256	-,121	,904
	Hayır	250	51,99	12,41	,78498		

Örneklemin düzenli egzersiz yapma/yapmama durumuna göre DHÖ alt boyut ve dindarlık düzeyi puanlarına göre yapılan karşılaştırmalarda (Tablo 27), gerek DHÖ alt boyutları gerekse dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Aylık Gelir

Tablo 28: Örneklemin Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılımı

<i>Aylık Gelir (TL)</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Yığılmalı Yüzde (%)</i>
<i>500 ve altı</i>	140	21,5	21,5	21,5
<i>501-750</i>	126	19,4	19,4	40,9
<i>751-1000</i>	90	13,8	13,8	54,8
<i>1001-1250</i>	88	13,5	13,5	68,3
<i>1251-1500</i>	55	8,5	8,5	76,8
<i>1500 ve üstü</i>	151	23,2	23,2	100,0
<i>Toplam</i>	650	100,0	100,0	

Tablo 29: Örneklemin Aylık Gelir Durumuna Göre Tanımlayıcı İstatistikleri

	<i>Aylık Gelir</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>SS(±)</i>	<i>SH</i>
<i>İnanç</i>	500	140	7,6714	1,2433	,10508
	501-750	126	7,4841	1,52176	,13557
	751-1000	90	7,5000	1,35953	,14331
	1001-1250	88	7,2500	2,01289	,21457
	1251-1500	55	7,3091	1,74136	,23480
	1501+	151	7,5762	1,48520	,12086
	Toplam	650	7,5015	1,53465	,06019
<i>Duygu</i>	500	140	17,0071	4,21627	,35634
	501-750	126	16,6508	4,69948	,41866
	751-1000	90	16,2778	5,40085	,56930
	1001-1250	88	15,6136	6,02377	,64214
	1251-1500	55	13,9636	5,28087	,71207
	1501+	151	15,6424	5,52611	,44971
	Toplam	650	16,0738	5,19726	,20385
<i>Davranış</i>	500	140	24,4786	5,84385	,49390
	501-750	126	22,8968	7,19981	,64141
	751-1000	90	22,7000	7,24600	,76380
	1001-1250	88	20,6591	8,90678	,94947
	1251-1500	55	21,5091	8,15333	1,09939
	1501+	151	23,3311	6,51124	,52988
	Toplam	650	22,8908	7,20375	,28255
<i>Bilgi</i>	500	140	5,3571	1,83911	,15543
	501-750	126	5,4048	1,78518	,15904
	751-1000	90	5,5444	1,84306	,19428
	1001-1250	88	5,7500	1,92533	,20524
	1251-1500	55	4,8000	1,74696	,23556
	1501+	151	5,6225	2,16562	,17624
	Toplam	650	5,4600	1,92280	,07542
<i>Dindarlık</i>	500	140	54,5143	10,68616	,90315
	501-750	126	52,4365	12,98892	1,15714
	751-1000	90	52,0222	12,95019	1,36507
	1001-1250	88	49,2045	16,10823	1,71714
	1251-1500	55	47,5818	13,66896	1,84312
	1501+	151	52,1589	12,47188	1,01495
	Toplam	650	51,9138	13,05159	,51193

Tablo 30: Aylık Gelir Durumuna Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

	<i>Aylık Gelir</i>	<i>KT</i>	<i>sd</i>	<i>OK</i>	<i>F</i>	<i>Önem</i>
<i>İnanç</i>	Gruplar arası	12,525	5	2,505	1,064	,379
	Gruplar içi	1515,974	644	2,354		
	Toplam	1528,498	649			
<i>Duygu</i>	Gruplar arası	459,292	5	91,858	3,465	,004
	Gruplar içi	17071,163	644	26,508		
	Toplam	17530,455	649			
<i>Davranış</i>	Gruplar arası	928,788	5	185,758	3,653	,003
	Gruplar içi	32750,456	644	50,855		
	Toplam	33679,245	649			
<i>Bilgi</i>	Gruplar arası	37,854	5	7,571	2,065	,068
	Gruplar içi	2361,606	644	3,667		
	Toplam	2399,460	649			
<i>Dindarlık</i>	Gruplar arası	2669,371	5	533,874	3,187	,008
	Gruplar içi	107883,804	644	167,521		
	Toplam	110553,175	649			

Örneklemin aylık gelir durumuna göre DHÖ inanç, duygu, davranış alt boyutları ve dindarlık düzeyi puanlarına göre yapılan karşılaştırmalarda (Tablo 30), duygu ve davranış alt boyutları ve dindarlık düzeyi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanırken ($p < 0.05$) inanç ve bilgi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 31: Aylık Gelire Göre DHÖ Alt Boyut ve Dindarlık Puanlarının Varyans Homojenliği Testi Sonuçları

	<i>Levene İstatistik</i>	<i>sd1</i>	<i>sd2</i>	<i>Önem</i>
<i>İnanç</i>	3,795	5	644	,002
<i>Duygu</i>	4,247	5	644	,001
<i>Davranış</i>	4,891	5	644	,000
<i>Bilgi</i>	,921	5	644	,466
<i>Dindarlık</i>	3,793	5	644	,002

Tablo 31’da belirtilen Levene testi istatistik önem değerine göre; bilgi alt boyutu puanlarının varyansları homojen ancak inanç, duygu, davranış alt boyutları ve dindarlık düzeyi puanlarının varyansları homojen değildir.

Tablo 32: Aylık Gelire Göre DHÖ Alt Boyut ve Dindarlık Puanlarında Oluşan Farkın Kaynağını Bulmaya Yönelik Çoklu Karşılaştırmalar

	<i>Aylık Gelir (TL)</i>	<i>Aylık Gelir (TL)</i>	<i>OF</i>	<i>SH</i>	<i>Önem</i>
<i>Duygu</i>	-500	1251-1500	3,04351	,79626	,004*
	501-750	1251-1500	2,68716	,82603	,024*
<i>Davranış</i>	-500	1001-1250	3,81948	1,07024	,007*
<i>Dindarlık</i>	-500	1251-1500	6,93247	2,05250	,017*

Örneklemin aylık gelir durumu değişkeni dikkate alınarak duygu ve davranış alt boyutları ve dindarlık düzeyi puanlarının karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak fark oluşması nedeniyle (Tablo 31), farkın kaynağını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırmalara göre (Tamhane's T2 Post-Hoc); duygu alt boyutunda aylık geliri -500 TL ve 501-750 TL olan öğrencilerin puanlarının aylık geliri 1251-1500 TL olan öğrencilerden daha yüksek, davranış alt boyutunda aylık geliri -500 TL olan öğrencilerin puanlarının aylık geliri 1001-1250 TL olan öğrencilerden daha yüksek ve dindarlık düzeyinde aylık geliri -500 TL olan öğrencilerin puanlarının aylık geliri 1251-1500 TL olan öğrencilerden daha yüksek olması farkın kaynağını oluşturmuştur ($p<0,05$).

Üniversiteden Önce Son Beş Yıl Yaşanan Yer

Tablo 33: Örneklemin Üniversite Öncesinde Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre Dağılımı

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Yığılmalı Yüzde</i>
<i>Köy</i>	39	6,0	6,0	6,0
<i>Kasaba-İlçe</i>	112	17,2	17,2	23,2
<i>Şehir</i>	256	39,4	39,4	62,6
<i>Büyükşehir</i>	233	35,8	35,8	98,5
<i>Yurtdışı</i>	10	1,5	1,5	100,0
<i>Toplam</i>	650	100,0	100,0	

Tablo 34'e göre öğrenciler üniversiteden önceki son beş yılda; köy (n=39; %=6,0), kasaba-ilçe (n=112; %=17,2), şehir (n=256; %=39,4), büyükşehir (n=233; %=35,8) ve yurtdışında (n=10; %=1,5) yaşamıştır.

Tablo 34: Üniversite Öncesinde Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre DHÖ Alt Boyut ve Dindarlık Puanlarının Karşılaştırılması

		<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>OK</i>	<i>f</i>	<i>Önem</i>
<i>İnanç</i>	Gruplar arası	24,416	4	6,104	2,618	,034
	Gruplar içi	1504,082	645	2,332		
	Toplam	1528,498	649			
<i>Duygu</i>	Gruplar arası	234,681	4	58,670	2,188	,069
	Gruplar içi	17295,774	645	26,815		
	Toplam	17530,455	649			
<i>Davranış</i>	Gruplar arası	267,995	4	66,999	1,293	,271
	Gruplar içi	33411,250	645	51,800		
	Toplam	33679,245	649			
<i>Bilgi</i>	Gruplar arası	21,386	4	5,347	1,450	,216
	Gruplar içi	2378,074	645	3,687		
	Toplam	2399,460	649			
<i>Dindarlık</i>	Gruplar arası	1303,320	4	325,830	1,924	,105
	Gruplar içi	109249,855	645	169,380		
	Toplam	110553,175	649			

Tablo 35’de görüldüğü gibi, Üniversite öncesinde son beş yıl yaşanan yere göre DHÖ duygu, davranış, bilgi alt boyutlarında ve dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmazken ($p>0.05$), İnanç alt boyutu istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmıştır ($p<0.05$).

Tablo 35: Üniversite Öncesinde Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre DHÖ Alt Boyut ve Dindarlık Puanlarının Varyans Homojenliği Testi Sonuçları

	<i>Levene İstatistik</i>	<i>sd1</i>	<i>sd2</i>	<i>Önem</i>
<i>İnanç</i>	9,470	4	645	,000
<i>Duygu</i>	3,906	4	645	,004
<i>Davranış</i>	3,175	4	645	,013
<i>Bilgi</i>	,683	4	645	,604
<i>Dindarlık</i>	3,695	4	645	,006

Üniversite öncesinde son beş yıl yaşanan yere göre DHÖ alt boyut ve dindarlık puanlarının varyans homojenliği testi sonuçları; inanç, duygu ve davranış alt boyutları ve dindarlık puanlarının varyanslarının eşit olmadığını, bilgi alt boyutu puanlarının varyanslarının eşit olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 36: Üniversite Öncesinde Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre İnanç Alt Boyut Puanlarının Çoklu Karşılaştırmaları

	<i>Yer</i>	<i>Yer</i>	<i>OF</i>	<i>SH</i>	<i>Önem</i>
<i>İnanç</i>	<i>Köy</i>	Kasaba-İlçe	,12294	,13911	,991
		Şehir	,29147	,11512	,117
		Büyükşehir	,53714	,14578	,003*
		Yurtdışı	1,04615	,73145	,872

Öğrencilerin son beş yılda yaşadıkları yere göre yapılan gruplar arası karşılaştırmalar sonucunda istatistiksel fark belirlenmesinedeniyle (Tablo.35) yapılan çoklu karşılaştırmalar (Tamhane's T2 Post-Hoc) oluşan farkın; köyde yaşayanların inanç düzeylerinin kasaba, şehir, büyükşehir ve yurtdışında yaşayanlardan yüksek olmasından kaynaklandığını göstermektedir ($p<0.05$).

Tablo 37: Korelasyon Tablosu

<i>Değişkenler</i>	<i>Korelasyon</i>	<i>İnanç</i>	<i>Duygu</i>	<i>Davranış</i>	<i>Bilgi</i>	<i>Dindarlık</i>
<i>Yaş</i>	<i>r</i>	-,122	-,062	-,113	-,044	-,110
	<i>Önem</i>	,002**	,112	,004**	,261	,005**
<i>Doğum Yeri</i>	<i>r</i>	-,071	-,075	,007	-,031	-,038
	<i>Önem</i>	,069	,058	,864	,425	,330
<i>Aylık gelir</i>	<i>r</i>	-,030	-,127	-,068	,027	-,088
	<i>Önem</i>	,452	,001**	,083	,496	,024*
<i>Egzersiziz durum</i>	<i>r</i>	,012	-,031	,017	,035	,005
	<i>Önem</i>	,768	,425	,660	,379	,904

** . $p<0.01$; * . $p<0.05$

Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon test sonuçlarına göre (Tablo 38), yaş ile inanç, davranış ve dindarlık arasında, aylık gelir ile duygu ve dindarlık arasında olumsuz bir ilişki vardır. Diğer taraftan düzenli egzersiz yapma ve doğum yeri ile DHÖ alt boyutları ve dindarlık arasında herhangi bir ilişki söz konusu değildir.

Öğrencilerin Fiziksel Egzersiz ve Din İlişkisine Ait Görüşleri

Tablo 38: Din kadının her türlü fiziksel egzersiz yapmasını teşvik eder.

	<i>f</i>	%	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
Katılırim	229	35,2	35,2	35,2
Kararsızım	249	38,3	38,3	73,5
Katılmam	172	26,5	26,5	100,0
Toplam	650	100,0	100,0	

Katılımcıların % 35,2'si (n=229) dinin kadının her türlü fiziksel egzersiz yapmasını teşvik ettiği görüşünderken, % 26,5'i (n=172) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların %38,3'ü (n=249) ise bu konuda kararsızdır.

Tablo 39: Din kadının fiziksel egzersiz yapmasıyla ilgilenmez

	<i>f</i>	%	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
Katılırim	165	25,4	25,4	25,4
Kararsızım	245	37,7	37,7	63,1
Katılmam	240	36,9	36,9	100,0
Toplam	650	100,0	100,0	

Katılımcıların % 25,4'ü (n=165) dinin kadının fiziksel egzersiz yapmasıyla ilgilenmediği görüşünderken, % 36,9'u (n=245) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 37,7'si (n=245) ise bu konuda kararsızdır.

Tablo 40: Din kadının fiziksel egzersiz yapmasını yasaklamıştır.

	<i>f</i>	%	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
Katılırim	59	9,1	9,1	9,1
Kararsızım	197	30,3	30,3	39,4
Katılmam	394	60,6	60,6	100,0
Toplam	650	100,0	100,0	

Katılımcıların % 9,1'i (n=59) dinin kadının fiziksel egzersiz yapmasını yasakladığı görüşünderken, % 60,6'sı (n=394) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 30,3'ü (n=197) ise bu konuda kararsızdır.

Tablo 41: Dinin yasakladığı fiziksel egzersiz türleri vardır

	<i>f</i>	%	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
Katılırim	158	24,3	24,3	24,3
Kararsızım	266	40,9	40,9	65,2
Katılmam	226	34,8	34,8	100,0
Toplam	650	100,0	100,0	

Katılımcıların % 24,3'ü (n=158) dinin kadının bazı fiziksel egzersiz türlerini yapmasını yasakladığı görüşünderken, % 34,8'i (n=226) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 40,9'u (n=266) ise bu konuda kararsızdır.

Tablo 42: Kadının dine aykırı bir giyim tarzıyla fiziksel egzersiz yapması dinen uygun değildir.

	<i>f</i>	%	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
Katılırim	331	50,9	50,9	50,9
Kararsızım	170	26,2	26,2	77,1
Katılmam	149	22,9	22,9	100,0
Toplam	650	100,0	100,0	

Katılımcıların % 50,9'u (n=331) kadının dine aykırı bir giyim tarzıyla fiziksel egzersiz yapmasını yasaklamıştır görüşüne katılırken, % 22,9'u (n=149) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 26,2'si (n=170) ise bu konuda kararsızdır.

Tablo 43: Kadınların erkeklerle aynı ortamda fiziksel egzersiz yapmaları dinen uygun değildir.

	<i>f</i>	%	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
Katılırim	315	48,5	48,5	48,5
Kararsızım	168	25,8	25,8	74,3
Katılmam	167	25,7	25,7	100,0
Toplam	650	100,0	100,0	

Katılımcıların % 48,5'i (n=315) dine göre kadının erkeklerle aynı ortamda fiziksel egzersiz yapması dinen uygun değildir görüşüne katılırken, % 25,7'si (n=167) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 25,8'i (n=168) ise bu konuda kararsızdır.

Tablo 44: Kadının yalnız olarak egzersiz yapmasında sakınca yoktur.

	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
Katılırim	473	72,8	72,8	72,8
Kararsızım	104	16,0	16,0	88,8
Katılmam	73	11,2	11,2	100,0
Toplam	650	100,0	100,0	

Katılımcıların % 72,8'i (n=473) dine göre kadının yalnız olarak fiziksel egzersiz yapmasında sakınca yoktur görüşüne katılırken, % 11,2'si (n=73) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 16,0'ı (n=104) ise bu konuda kararsızdır.

Tablo 45: Kadının dine aykırı bir giyimle yaptığı egzersizin seyredilmesi dinen uygun değildir.

	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Yığılmalı %</i>
Katılırim	397	61,1	61,1	61,1
Kararsızım	122	18,8	18,8	79,8
Katılmam	131	20,2	20,2	100,0
Toplam	650	100,0	100,0	

Katılımcıların % 61,1'i (n=397) dine göre kadının dine aykırı bir giyimle yaptığı fiziksel egzersizin izlenmesi dinen uygun değildir görüşüne katılırken, % 20,2'si (n=131) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 18,8'i (n=122) ise bu konuda kararsızdır.

5. TARTIŞMA

Lisans düzeyinde öğrenimlerine devam eden üniversiteli kadın öğrencilerin yaş, doğum yeri, aylık gelir, öğrenim gördükleri üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgeler, üniversiteden önce son 5 yıl yaşadıkları yer ve fiziksel egzersiz davranışları ile dindarlık ve dindarlığı oluşturan inanç, duygu, davranış ve bilgi alt boyutları arasındaki ilişki ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada elde edilen sonuçların değerlendirilmesi ve mevcut literatüre tartışılmasına çalışmanın bu bölümünde yer verilmiştir.

Çalışmaya farklı üniversitelerden 650 öğrenci katılmıştır (Tablo. 1) Katılımcı öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler Ege, Marmara, Karadeniz, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde bulunmaktadır (Tablo 2).

Örneklemin Öğrencisi Olduğu Üniversitelere Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi

İnanç Alt Boyutu

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre inanç alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda (Tablo.4) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,000<,05$). Anlamlı farkların oluşmasının nedenleri şunlardır (Tablo.6):

- Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin inanç alt boyutu puanları Karadeniz, Marmara ve Doğu Anadolu bölgesi üniversite öğrencilerinin puanlarından daha düşüktür ($p<0,05$).
- Karadeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin inanç alt boyutu puanları Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarından daha yüksektir ($p<0,05$).
- Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin inanç alt boyutu puanları Doğu-Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin inanç alt boyutu puanlarından daha düşüktür ($p<0,05$).

Duygu Alt Boyutu

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre duygu alt boyutu puanlarının karşılaştırılması (Tablo.8) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,000<,05$). Anlamlı farkların kaynağı şunlardır (Tablo.10):

- Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin duygu alt boyutu puanları Karadeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin duygu alt boyutu puanlarından daha azdır ($p<0,05$).
- Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin duygu alt boyutu puanları Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin duygu alt boyutu puanlarından daha azdır ($p<0,05$).

Davranış Alt Boyutu

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre davranış alt boyutu puanlarının karşılaştırılması (Tablo.12) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,000<,05$). Oluşan farkın kaynakları aşağıda maddelemiştir (Tablo.14):

- Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanları, Marmara bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanlarından daha düşüktür.
- Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanları, Karadeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanlarından daha düşüktür.
- Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanları, Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanlarından daha düşüktür.
- Marmara bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanları, İç Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanlarından daha düşüktür.

- Marmara bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanları, Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanlarından daha düşüktür.
- İç Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanları, Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin davranış alt boyutu puanlarından daha düşüktür.

Bilgi Alt Boyutu

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre bilgi alt boyutu puanlarının karşılaştırılması sonucunda (Tablo.16) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,022<,05$). Oluşan farkın kaynağı şunlardır (Tablo.18):

- Ege Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin bilgi alt boyutu puanları, Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin bilgi alt boyutu puanlarından düşüktür.
- Marmara bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin bilgi alt boyutu puanları, Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin bilgi alt boyutu puanlarından düşüktür.

Dindarlık Düzeyi

Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre dindarlık puanlarının karşılaştırılması sonucunda (Tablo.20) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=,000<0,05$). Farkın oluşma nedenleri aşağıda belirtilmiştir (Tablo.22):

- Ege Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanları, Karadeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanlarından düşüktür.
- Ege Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanları, Marmara bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanlarından düşüktür.

- Ege Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanları, Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanlarından düşüktür.
- Karadeniz Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanları, İç Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanlarından düşüktür.
- Karadeniz Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanları, Akdeniz Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanlarından düşüktür.
- Güney Doğu Anadolu Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanları, Doğu-Anadolu Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanlarından düşüktür.
- Doğu Anadolu Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanları, Akdeniz Bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin dindarlık puanlarından düşüktür.

Örneklemin Doğum Yerlerine Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Örneklemin doğum yerlerini ifade eden Tablo 23'e göre öğrencilerin doğum yerleri dağılımı şu şekildedir; köy (% 13,7), kasaba-ilçe (%24,9), şehir (%37,5), büyükşehir (%23,7) ve yurtdışında (% 0,2) doğmuştur. Ancak örneklemin doğum yerlerine göre elde ettikleri DHÖ alt boyut ve dindarlık düzeyi puanlarına göre yapılan karşılaştırmalarda (Tablo 25), gerek DHÖ alt boyutları gerekse dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Örneklemin Üniversiteden Önce Son Beş Yıl Yaşanan Yere Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Tablo 34'e göre katılımcı öğrenciler üniversiteden önceki son beş yılda; köy (% 6,0), kasaba-ilçe (% 17,2), şehir (% 39,4), büyükşehir (% 35,8) ve yurtdışında (n % 1,5) yaşamıştır. Üniversite öncesinde son beş yıl yaşanan yere göre duygu, davranış, bilgi alt boyutlarında ve dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında (Tablo.35)

istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0.05$). İnanç alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). İnanç alt boyutunda oluşan farkın kaynağı şunlardır:

- Köyde yaşayanların inanç alt boyutu puanları kasaba/ilçede yaşayanların inanç alt boyutu puanlarından daha yüksektir.
- Köyde yaşayanların inanç alt boyutu puanları şehirde yaşayanların inanç alt boyutu puanlarından daha yüksektir.
- Köyde yaşayanların inanç alt boyutu puanları büyük şehirde yaşayanların inanç alt boyutu puanlarından daha yüksektir.
- Köyde yaşayanların inanç alt boyutu puanları yurt dışında yaşayanların inanç alt boyutu puanlarından daha yüksektir.

Örneklemin üniversitesinin bulunduğu coğrafi bölge, son beş yıl yaşadığı yerin kent ve kırsal olması ve doğum yerinin kent ve kırsal olması değişkenlerine göre değerlendirilmeleri birlikte ele alınmıştır. Çünkü bu değişkenlerin birbirlerini etkileyebilecek etkenler olduğu düşünülmüştür.

Aslında yaşanan bölgenin dindarlık düzeyine etkisinin olduğu çok eski yıllardan beri öne sürülen düşüncedir. Antik dönemde bile bu etki konusunda araştırmalar yapılmıştır. İslam medeniyet tarihçisi İbn Haldun yaşanan bölgeye göre bireylerin dini anlayışlarının farklılaştığını belirtmiştir (Uludağ, 1991). Ülkemizde yapılan araştırmalarda Trakya bölgesinin inanç ve ibadet boyutlarıyla dindarlık düzeyleri diğer bölgelerden daha düşüktür. En yüksek inanç boyutu ortalamaları İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde görülmüştür. İbadet boyutunda Trakya yine en az ortalamaya sahipken Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri en yüksek ortalamalara ulaşmışlardır. Güneydoğu Anadolu bölgesi Trakya'dan sonra en düşük ortalamalara sahiptir (Uysal, 1995).

Sadece coğrafi bölge değil bireylerin ikamet yerlerinin kırsal veya şehir, büyükşehir olması bile dinî yaşantılarını etkileyebilir. Bu etki dini yaşantılar üzerinde nitel ve nicel farklılıklar yaratabilir (Kurt, 2009). Bölgelere göre il ve ilçeleri de kapsayan bir çalışmada inanç ve ibadet davranışları ele alınmış, İzmir ilinin görece düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ilçelerin ortalamaları kentlerden, özellikle büyük

şehirlerden daha yüksektir (Aydınalp, 2004). Birleşik devletlerde yapılan geniş kapsamlı bir çalışmada köyde yaşayanların veya köyde uzun süre yaşayanların daha geleneksel ve köktenci oldukları; şehir ve büyük şehirde yaşayanların dinî davranış sergileme düzeyine sahip oldukları görülmüştür (Beit-Hallahmi ve Argyle, 1977). Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada Günay (1999), kentte, gecekondü alanlarına doğru gidildikçe dindarlığın arttığı, kent merkezinde yaşayanların köyde yaşayanlara göre daha az muhafazakâr olduğu belirlenmiştir. Mutlu (1989), üniversite öğrencileriyle yürüttüğü çalışmasında köy kökenli olanların, kent kökenlilere göre daha dindar olduklarını raporlamıştır. Coştu (2009) ve Arslan (2018) çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Örneklemin Düzenli Egzersiz Yapma/Yapmamasına Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Tablo 26'ya göre örneklemin %61,5'i düzenli egzersiz yaparken % 38,5'i yapmamaktadır. Her iki grup arasında karşılaştırmalar (Tablo 27), düzenli egzersiz yapma/yapmama durumuna göre DHÖ alt boyut ve dindarlık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını göstermiştir ($p>0.05$).

Bu konuda daha önce yapılmış çalışma sayısı çok kısıtlıdır. Ulaşılabilen bir çalışmada Akgül ve Kaplan (2017), katılımcıların dindarlık tutumları spor veya egzersiz yapma düzeyleri arasında olumlu/olumsuz ilişki bulunamamışlardır. Her ne kadar bu çalışma sonuçları bizim çalışma sonuçlarımızla örtüşse de mevcut literatüre göre genel bir tartışma olanağı bulunmamaktadır.

Örneklemin Aylık Gelirlerine Göre DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Örneklemin aylık gelir durumuna göre DHÖ inanç, duygu, davranış alt boyutları ve dindarlık düzeyi puanlarına göre yapılan karşılaştırmalarda (Tablo 30); duygu ve davranış alt boyutları ve dindarlık düzeyi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmıştır ($p<0.05$). İnanç ve bilgi alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Farkın nedenleri aşağıda maddelerle sıralanmıştır (Tablo 31):

- Aylık geliri -500 TL olan öğrencilerin duygu alt boyutu puanları, aylık geliri 1251-1500 TL olan öğrencilerin duygu alt boyutu puanlarından daha yüksektir.
- Aylık geliri 501-750 TL olan öğrencilerin duygu alt boyutu puanları, aylık geliri 1251-1500 TL olan öğrencilerin duygu alt boyutu puanlarından daha yüksektir.
- Aylık geliri -500 TL olan öğrencilerin davranış alt boyutu puanları aylık geliri 1001-1250 TL olan öğrencilerin duygu alt boyutu puanlarından daha yüksektir.
- Aylık geliri -500 TL olan öğrencilerin dindarlık puanları, aylık geliri 1251-1500 TL olan öğrencilerin dindarlık puanlarından daha yüksektir.

Örneklemin DHÖ Alt Boyutları ve Dindarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlerle Korelasyonu

Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon test sonuçlarına göre (Tablo 38),

- Yaş ile inanç boyutu arasında olumsuz bir ilişki vardır.
- Yaş ile davranış boyutu arasında olumsuz bir ilişki vardır.
- Yaş ile dindarlık düzeyi arasında olumsuz bir ilişki vardır.
- Aylık gelir ile duygu alt boyutu arasında olumsuz bir ilişki vardır.
- Aylık gelir dindarlık düzeyi arasında olumsuz bir ilişki vardır.
- Düzenli egzersiz yapma/yapmama ile DHÖ alt boyutları ve dindarlık arasında herhangi bir ilişki söz konusu değildir.
- Doğum yeri ile DHÖ alt boyutları ve dindarlık arasında herhangi bir ilişki söz konusu değildir.

Yurtdışında yaş ve dindarlık düzeyi arasındaki ilişki konusunda yapılan çalışmalarda 18-30 yaş aralığında dindarlığın en düşük düzeyde olduğu, bu yaştan sonra dindarlık düzeyinin devam eden bir artış gösterdiği belirtilmiştir. Diğer taraftan yaş ile dindarlık arasında hiçbir ilişki olmadığını ifade eden çalışmalar da mevcuttur. Yaş artışıyla dindarlık düzeyinde düşüş olduğunu ileri süren görüşlere de rastlanmıştır (Beit-Hallahmi ve Argyle, 1997). Örneğin Kimter (2006), üniversite öğrencilerinde yaş ve dindarlık düzeyi arasında bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir. Çalışma

bulgularımız literatürde yer alan araştırmaların çoğuyla çelişmektedir. Birçok çalışmada (Taplamacıoğlu, 1962; Köktaş, 1993; Uysal, 1995, Coştu, 2009, Arslan, 2018), yaş ilerledikçe dine karşı daha olumlu tutum ve davranışlar geliştirildiği ortaya koymuştur. Genelle çelişen durumun, üniversite öğrencilerinde yaşları gereği duygusal oturmamışlık neticesinde ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Gelir durumu ve dindarlık düzeyi arasındaki ilişkiyi tespiti yönelik yapılan çalışmalarda (Fırat, 1977; Köktaş, 1993; Topuz, 1999; Günay, 1999; Onay, 2004 ve Kavas, 2013), gelir düzeyi yükseldikçe dindarlık düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır, yani her iki değişken arasında olumsuz bir ilişki söz konusudur. Bizim çalışmamızda da her iki değişken arasında olumsuz bir ilişki belirlenmiştir. Çalışmamızın sonuçları önceki çalışmalarla örtüşmektedir.

Öğrencilerin Fiziksel Egzersiz ve Din İlişkisine Ait Görüşleri

Katılımcıların % 35,2'si (n=229) dinin kadının her türlü fiziksel egzersiz yapmasını teşvik ettiği görüşünderken, % 26,5'i (n=172) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların %38,3'ü (n=249) ise bu konuda kararsızdır (Tablo 39).

Katılımcıların % 25,4'ü (n=165) dinin kadının fiziksel egzersiz yapmasıyla ilgilenmediği görüşünderken, % 36,9'u (n=245) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 37,7'si (n=245) ise bu konuda kararsızdır (Tablo 40).

Katılımcıların % 9,1'i (n=59) dinin kadının fiziksel egzersiz yapmasını yasakladığı görüşünderken, % 60,6'sı (n=394) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 30,3'ü (n=197) ise bu konuda kararsızdır (Tablo 41).

Katılımcıların % 24,3'ü (n=158) dinin kadının bazı fiziksel egzersiz türlerini yapmasını yasakladığı görüşünderken, % 34,8'i (n=226) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 40,9'u (n=266) ise bu konuda kararsızdır (Tablo 42).

Katılımcıların % 50,9'u (n=331) kadının dine aykırı bir giyim tarzıyla fiziksel egzersiz yapmasını yasaklamıştır görüşüne katılırken, % 22,9'u (n=149) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 26,2'si (n=170) ise bu konuda kararsızdır (Tablo 43).

Katılımcıların % 48,5'i (n=315) dine göre kadının erkeklerle aynı ortamda fiziksel egzersiz yapması dinen uygun değildir görüşüne katılırken, % 25,7'si (n=167)

bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 25,8'i (n=168) ise bu konuda kararsızdır (Tablo 44).

Katılımcıların % 72,8'i (n=473) dine göre kadının yalnız olarak fiziksel egzersiz yapmasında sakınca yoktur görüşüne katılırken, % 11,2'si (n=73) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 16,0'ı (n=104) ise bu konuda kararsızdır (Tablo 45).

Katılımcıların % 61,1'i (n=397) dine göre kadının dine aykırı bir giyimle yaptığı fiziksel egzersizin izlenmesi dinen uygun değildir görüşüne katılırken, % 20,2'si (n=131) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların % 18,8'i (n=122) ise bu konuda kararsızdır (Tablo 46).

Dini ve ahlaki gelişim açısından “serbest zamanların etkin ve verimli değerlendirilmesi önemlidir (Kılıç, 2015). Üniversite öğrencilerinin fiziksel veya fiziksel olmayan serbest zamana katılım açısından bazı ortak ve etkin kısıtlayıcıların olduğu birçok araştırmacı tarafından belirtilmiştir (Balcı, 2003; Karaküçük ve Gürbüz 2007; Demirel ve Harmandar, 2009).

Ancak kadınların serbest zaman etkinliklerine katılımında din veya dindarlığın etkisini ele alan ülkemizde yapılmış çalışma neredeyse yoktur. Ulaşılabilen tek çalışmada Tekin (2010), İslam inancının ve sosyo-kültürel değişkenlerin Müslüman kadın üniversite öğrencilerin fiziksel serbest zamana katılımlarına etkisini incelediği çalışmada, sosyo-kültürel kısıtlayıcıların dini kısıtlayıcılardan daha etkin olduğunu ortaya koymuştur. Kadınların serbest zamana katılımları daha çok, İslam toplumunun kadına olan cinsiyet temelli bakış açısıyla ilişkilidir. Bunun yanında, yaşanan coğrafi bölgenin serbest zaman davranışına etkisi belirlenmiştir.

Birleşik devletlerde Müslüman göçmenlerle yürütülen çalışmada, İslam'ın serbest zaman davranışı üzerindeki etkisinin, geleneksel ahlaki öğretisi, güçlü aile bağları ve Müslümanlar arasında aile odaklı serbest zaman anlayışı ile kendini gösterdiği ifade edilmiştir. Günlük yaşamda konuşma giyim ve davranışta gösterilmesi gereken mütevazılık; kadın-erkek ilişkilerindeki kısıtlamalar serbest zaman için geçerlidir (Stodolska ve Livengood, 2006). Benzer sonuçlar, İranlı kadınlar için yapılan bir çalışmada da elde edilmiştir (Arab-Moghaddam, Henderson, ve Sheikholeslami, 2007).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Lisans düzeyinde öğrenimlerine devam eden üniversiteli kadın öğrencilerin bazı değişkenlere göre öğrencilerin dindarlık ve dindarlığı oluşturan inanç, duygu, davranış ve bilgi alt boyut düzeylerini ve bu değişkenlerle dindarlık ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmadan elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir.

- Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre inanç alt boyutu puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.
- Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre duygu alt boyutu puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.
- Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre davranış alt boyutu puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.
- Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre bilgi alt boyutu puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.
- Örneklemin öğrencisi olduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgelere göre dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.
- Örneklemin doğum yerlerine göre DHÖ alt boyut ve dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.
- Öğrencilerin üniversiteden önceki son beş yılda yaşadıkları yere göre duygu, davranış, bilgi alt boyutlarında ve dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.
- Öğrencilerin üniversiteden önceki son beş yılda yaşadıkları yere göre inanç alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.
- Öğrencilerin düzenli egzersiz yapma/yapmama durumuna göre DHÖ alt boyut ve dindarlık düzeyi puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.
- Örneklemin aylık gelir durumuna göre duygu ve davranış alt boyutları ve dindarlık düzeyi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.
- Örneklemin aylık gelir durumuna göre inanç ve bilgi alt boyutlarında ise fark vardır.
- Yaş ile inanç boyutu arasında olumlu bir ilişki vardır.
- Yaş ile davranış boyutu arasında olumlu bir ilişki vardır.

- Yaş ile dindarlık düzeyi arasında olumlu bir ilişki vardır.
- Aylık gelir ile duygu alt boyutu arasında olumlu bir ilişki vardır.
- Aylık gelir dindarlık düzeyi arasında olumlu bir ilişki vardır.
- Düzenli egzersiz yapma/yapmama ile DHÖ alt boyutları ve dindarlık arasında herhangi bir ilişki söz konusu değildir.
- Doğum yeri ile DHÖ alt boyutları ve dindarlık arasında herhangi bir ilişki söz konusu değildir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlara dayanarak genel yargılara varılmamalıdır. Çünkü elde edilen bulguların sadece örneklem için sınırlı olduğu ve örneklemin samimi yanıtladığı varsayımına dayandığı unutulmamalıdır. Örneklem her ne kadar tüm coğrafi bölgeleri kapsasa da sayı olarak daha büyük örneklemelerde farklı sonuçlara ulaşılabilme olasılığı göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle çalışmanın daha çok örnekleme kapsayacak şekilde ve daha çok bulguya ulaşabilecek bir ölçüm aracı kullanılarak yapılması önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

- Akgül, M.H., & Kaplan, T. (2017). Popüler spor kültürü ve din. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 14, 2386-2398.
- Arab-Moghaddam, N., Henderson, K. A., & Sheikholeslami, R. (2007). Women's leisure and constraints to participation: Iranian perspectives. *Journal of Leisure Research*, 39, 109-126.
- Arslan, H. (2011). Dindarlık boyutları, algıları ve uygulamaları. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 4, 39-62.
- Arslan, H. (2018). Normatif ve popüler dindarlığın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Çankırı örneği. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 29, 642-66.
- Avedon, E. (1974). *Therapeutic recreation service*. Prentice-Hall, Englewood. Cliffs, N.J.
- Aydınalp H. (2004). *Türkiye’de dinî yapı: Örnek alanlar üzerinden bir tasvir: dindarlık olgusu* (Sempozyum Tebliğ ve Müzakereleri). Kurav Yayınları, İstanbul.
- Bahadır, A. (2002). *İnsanın anlam arayışı ve din*. İnsan Yayınları, İstanbul.
- Balcı, V. (2003). Ankara’daki üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılımlarının araştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 158, 161-173.
- Bayındır, S. (2006). Din ve ülke farklılığının faizin hükmüne etkisi. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14, 207-235.
- Beit-Hallahmi, B., & Argyle, M. (1997). *The Psychology of religious behaviour, belief and experience*. Routledge, London.
- Çelik, C. (2002). Şehirleşme ve din (Vol. 10). Çizgi Kitabevi, İstanbul.
- Çetin, Ü.F. (2010). *Ortaöğretim düzeyi gençlerde dindarlık-empati ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Çoştur, Y. (2009). Dine normatif ve popüler yaklaşım bir dinî yönelim ölçeği denemesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 119-139.

- Demirel, M., & Harmandar, D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6, 8-17.
- Department of Local Government, Sport and Cultural Industries (2019). *Definition of sport and active recreation*. <https://www.dsr.wa.gov.au>. Erişim: 29.05.2019.
- El-İsfahani, R. (2010). *Müfredât kur'an kavramları sözlüğü*. Çev. Yusuf Türker. Pınar yayınları. İstanbul.
- Evstafev, B.V. (1985). *Analysis of the basic concepts in the theory of physical education*. VIPC, Leningrad.
- Fırat, E. (1977). *Üniversite öğrencilerinde Allah inancı ve din duygusu* Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Ankara.
- Fromm, E. (2004). *Psikoanaliz ve din*. Çev. Aydın Arıtan. İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Glock, C. (1998). *Dindarlığın boyutları üzerine*. Din sosyolojisi, Ed. M.E. Köktaş-Yasin Aktay, Vadi Yayınları, Ankara.
- Günay, Ü. (1999). *Erzurum ve çevre köylerinde dinî hayat*. Erzurum Kitaplığı Yayınları, İstanbul.
- Gürsu, O. (2011). *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi* (Doctoral dissertation) . Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, M. (2012). Kültürün bir unsuru olarak din. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1, 933-948.
- Güvendi, T. (2008). *Geleneksel yapının kırılma sürecinde dindarlık*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Hökelekli, H., Peker, H., Karaca, F., Bahadır, A., & Memedoğlu, A.U. (2010). *Din psikolojisi*. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Yayınları, No: 2051, 1. Baskı Eskişehir.
- Hutchinson, J.L. (1949). *Principles of recreation*, A.S. Barners, New York.
- İbn Haldun. (1991). *Mukaddime*. Çev: Süleyman Uludağ, c.1, Dergah Yayınları, İstanbul.

- Karaca, F. (2000). *Ölüm psikolojisi*. Beyan Yayınları, İstanbul.
- Karaca, F. (2001). *Psiko-sosyal açıdan yabancılaşma ve dinî hayat*. Bil Yayınları, İstanbul:
- Karaküçük, S., & Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*. Gazi Kitabevi, Ankara
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (17. Baskı). Nobel yayın dağıtım, Ankara.
- Karslı, B. (2012). *Din ve sosyal bütünleşme: farklılık ve birlikte yaşama (Göksun örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kavas, E. (2013). Demografik değişkenlere göre dini tutum. *Akademik Bakış Dergisi*, 38, 1-20.
- Kayıklık, H. (2000). *Dini yaşayış biçimleri: psikolojik temelleri açısından bir değerlendirme*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kayıklık, H. (2003). İçerik ve kazanım açısından din psikolojisi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 83-102
- Kayıklık, H. (2006). Bireysel dindarlığın boyutları ve inanç davranış etkileşimi. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 19, 493-494.
- Kimter, N. (2006). *Dini inanç, ibadet ve dua'nın umutsuzlukla ilişkisi üzerine bir araştırma*. Hayati Hökelekli (Ed.). Gençlik, din ve değerler psikolojisi. Dem Yayınları, İstanbul.
- Kirman, M.A. (2005). *Din ve sekülerleşme*. Karahan Publishing, Adana.
- Köktaş, M.E. (1993). *Türkiye'de dinî hayat: İzmir örneği*. İşaret Yayınları, İstanbul.
- Kula, M.N. (2001). *Kimlik ve din. Ergenler üzerine bir araştırma*. Ayışığı Kitapları, İstanbul.
- Kurt, A. (2008). Sosyolojik din tanımları ve dine teolojik bakış sorunu. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17, 73-93.

- Kurt, A. (2009). Dindarlığı etkileyen faktörler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18, 1-26.
- Maslow, A.H. (2001). *İnsan olmanın psikolojisi*. (O. Gündüz, Çev.). Kuraldışı Yayınları, İstanbul.
- Mehmedoğlu, A.U. (2004). *Kişilik ve din*. Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Mutlu, K. (1989). Bir dindarlık ölçeği-Sosyolojide yöntem sorunu üzerine bir araştırma. *İslami Araştırmalar*, 3, 194-199.
- Onay, A. (2004). *Dindarlık, etkileşim ve değişim: Üniversite öğrencileri örnekleme*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Öztürk, M.A. (2019). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel fiziksel aktivitelere katılım engellerinin karşılaştırılması. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 3, 12-19.
- Peker, H. (1993). *Din Psikolojisi*, Sönmez Matbaa ve Yayıncılık, 3. Baskı, Samsun.
- Peker, H. (2010). *Din psikolojisi*. Çamlıca Yayınları, İstanbul.
- Romney, O. (1945). *Off the job living*. New York Associated Press, New York.
- Stodolska, M., & Livengood, J. S. (2006). The influence of religion on the leisure behavior of immigrant Muslims in the United States. *Journal of Leisure Research*, 38, 293-320.
- Stolzenberg, R.M., Blair-Loy, M., & Waite, L.J. (1995). Religious participation in early adulthood: Age and family life cycle effects on church membership. *American Sociological Review*, 60, 84-103.
- Subaşı, N. (2004). *Gündelik Hayat ve Dinsellik*. İz Yayınları, İstanbul.
- Şahin, A. (1999). *İlahiyat tıp ve mühendislik fakültelerinde okuyan öğrencilerde dini hayatın boyutları üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, A. (2001). *Üniversite öğrencilerinde dini hayat: fakülteler arası karşılaştırmalı bir araştırma*. Ofset Hazırlık Mert Reklam, Konya.

- Şahin, A. (2005). Ergenlerde dindarlık-benlik sayısı ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19, 187-197.
- Taplamacıoğlu M. (1962). Yaşlara göre dinî yaşayışın şiddet ve kesafeti üzerinde bir anket denemesi. *AÜİF Dergisi*, 10, 149-150.
- Tasiemski, T., Kennedy, P., Gardner, B.P., & Taylor, N. (2005). The association of sports and physical recreation with life satisfaction in a community sample of people with spinal cord injuries. *NeuroRehabilitation*, 20, 253-265.
- Tekin, A. (2009). *Rekreasyon*. Ata Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Tekin, A. (2010). The influence of religious and socio-cultural variables on the participation of female university students in leisure activities. *World Applied Sciences Journal*, 9, 1286-1293.
- Tekin, A. (2016). *Serbest zaman bağlamında oyun teorileri* (Ed. Suat Karaküçük, Rekreasyon Bilimi). Gazi Kitapevi, Ankara.
- Tekin, A., Tekin, G., & Çalışır, M. (2017). *Rekreasyonel spor* (Ed. Suat Karaküçük, Rekreasyon Bilimi 2). Gazi Kitapevi, Ankara.
- Topuz, İ. (1999). *Üniversite öğrencilerinde dinî tutum ve davranışlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, S.D.Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: İnsani erdemler-İslâmî erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12, 51-69.
- Uysal, V. (1995). İslamî dindarlık ölçeği üzerine bir pilot çalışma. *İslamî Araştırmalar*, 8, 263-271.
- Uysal, V. (2006). *Türkiye’de dindarlık ve kız*. Dem Yayınları, İstanbul.
- Vergote, A. (1999). *Din, inanç ve inançsızlık* (Çev: V. Uysal). Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Yaparel, R. (1987). *Yirmi-kırk yaşlar arası kişilerde dini hayat ile psiko-sosyal uyum arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yapıcı, A. (2007). *Ruh sağlığı ve din/ Psiko-sosyal uyum ve dindarlık*. Karahan Kitabevi, Adana.

Yıldız, M. (1998). *Dinî hayat ile ölüm kaygısı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

8. EKLER

Ek.1.

Evrak Tarih ve Sayısı: 16/03/2018-E.7627

 T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

Sayı : -050.01.04-
Konu : Dilek AKAR'ın Etik Kurul Başvurusu-Hk

Sayın Dilek AKAR
Bitlis Eren Üniversitesi BESYO Rahva Yerleşkesi

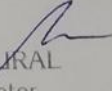
İlgi : 21/02/2018 tarihli ve 12238 sayılı yazı.

14.12.2017 tarihli etik kurul başvurunuz ilgi dilekçenizdeki belirttiğiniz adrese yeniden yazımız ekinde gönderilmektedir.
Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Bilal-i Habeş GÜMÜŞ
Rektör V.

Ek:
1- Dilek AKAR (14.12.2017 tarih ve E.328 numarasıyla evrak kayda giren Etik Kurul Başvurunuz)Hk (5 sayfa)
2- İzin hk.-(Dilek AKAR) (4 sayfa)

BELGENİN ASLI
ELEKTRONİK İMZALIDIR
16.03.2018

Esmâ ÜRAL
Sekreter

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://dogrulama.cbu.edu.tr/envision.sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BELM4M8EA>

Adres:Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Yerleşkesi 45140 - Yunussemre/Manisa
Telefon:(0 236) 201 1000 Faks(0 236) 2372442
Elektronik Ağ:http://www.cbu.edu.tr

Bilgi İçin: Bülent Tekeli
Unvanı: Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
Tel No: 236 201 1000

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu ile...

Ek.2.

Evrak Tarih ve Sayısı: 21/12/2017-E.3409

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı :66073261/044/
Konu :Anketler

Sayın Dilek AKAR
Toki 4. Etap Konutları C3 Apt. Daire: 16 Merkez/BİTLİS

İlgi :12.12.2017 tarih ve 9996 evrak kayıt sayılı dilekçeniz.

İlgide kayıtlı dilekçenize istinaden; "Üniversiteli Kız Öğrencilerin Fiziksel Serbest Zamana Katılımlarında Dindarlığın Etkisi" konulu çalışmanız Üniversitemiz Etik İlkeleri ve Etik Kurulunun 13.12.2017 tarih ve 2017/12- VI sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Sabir RÜSTEMLİ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://ebd.beu.edu.tr/envision-Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BENFJSZ>
Yaz İşleri Müdürlüğü
Rahve Sokakları Mas Mh. Ahmet Eren Bulvarı
13005 Merkez/BİTLİS
E-Posta: info@beu.edu.tr
Tel: 0 (434) 222 10 00 Faks: 0 (434) 222 01 01
Ayrıntılı bilgi için irtibat : Döne KUŞCU
Unvan : Bilgisayar İşletmeni
Web Adres : www.beu.edu.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek. 3. Dini Hayat Ölçeği

Bu bölümde ilk dört madde ile ilgili olarak sizden, maddelerde ifade edilen yargılara katılıp katılmadığınızı belirtmeniz istenmektedir. Lütfen sizin için en uygun olan şıkkın altındaki harfi çarpı (x) işareti koyarak işaretleyiniz.

	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor
1. Allah vardır	a	b	c
2. Hz. Muhammed Allah'ın Peygamberidir.	a	b	c
3.Öldükten sonra ahiret denilen sonsuz bir hayat olacaktır	a	b	c
4.Kur'an Allah'ın gönderdiği kutsal kitaptır	a	b	c

Beşten onbire kadar (5-11) olan maddelerle ilgili olarak sizden, söz konusu maddelerde ifade edilen duyguları ne yoğunlukla yaşadığınızı belirtmeniz istenmektedir. Lütfen sizin için en uygun olan şıkkın altındaki "harfi" çarpı işareti (x) koyarak işaretleyiniz

	HİÇ	BİRAZ	ÇOK	PEK ÇOK
5.İbadet ederken Allah'ın huzurunda bulunduğumu düşünerek duygulanırım	H	B	Ç	PÇ
6. Dua ettiğimde Allah'ın duamı kabul edeceğini ümit ederek ferahlık duyarım	H	B	Ç	PÇ
7. Büyük bir camiye girdiğimde her zaman yaşamadığım manevi bir hava hissederim	H	B	Ç	PÇ
8.Bir kimseye yardım ettiğimde, içimde bir coşku ve huzur duyarım	H	B	Ç	PÇ
9.Günah işlediğimi düşündüğümde, pişmanlık ve huzursuzluk duyarım	H	B	Ç	PÇ
10. Ölümü hatırlatan bir durumla karşılaştığımda, ahirette başıma gelebilecek şeyleri düşünerek bir ürperti ve heyecan duyarım	H	B	Ç	PÇ
11.Tabiattaki her şeyin son derece düzenli olması karşısında Allah'ın kudretine hayranlık duyarım	H	B	Ç	PÇ

On ikiden yirmi bire kadar (12-21) olan maddelerle ilgili olarak sizden, söz konusu maddelerde ifade edilen davranışları hangi sıklıkta yaptığınızı belirtmeniz istenmektedir. Lütfen sizin için en uygun olan şıkkın altındaki harfi çarpı işareti (X) koyarak işaretleyiniz.

	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Hiç
12.İnancımın gereği olan ibadetleri yerine getiriyorum	H Z	Ç Z	B	H
13.Dinde yasak edildiği için içki içmekten kaçınıyorum	H Z	Ç Z	B	H
14.Kumar oynamak günah olduğu için kumar oynamaktan kaçınıyorum	H Z	Ç Z	B	H
15.Evlilik dışı cinsel ilişki (zina) dinde yasaklandığı için bu tür ilişkiden uzak duruyorum	H Z	Ç Z	B	H
16. Rüşvet alıp vermek günah olduğu için rüşvet alıp vermiyorum	H Z	Ç Z	B	H
17.İnsanları aldatmak dinî inancıma aykırı olduğu için kimseyi aldatmamaya özen gösteriyorum	H Z	Ç Z	B	H
18.Dinî inancıma göre doğru sözlü olmak gerektiğinden, doğru söylemeye gayret ediyorum	H Z	Ç Z	B	H
19.Ana-babaya iyi davranmayı Allah emrettiği için anne babama iyi davranıyorum	H Z	Ç Z	B	H
20.Söz verildiği zaman sözünde durmak dinî bir kural olduğundan, verdiğim sözü tutuyorum	H Z	Ç Z	B	H
21.Dinî inancıma göre komşulara iyi davranmak gerekli olduğundan komşularıma iyi davranıyorum	H Z	Ç Z	B	H

Aşağıdaki maddelerle ilgili olarak sizden, verilen bilgilerin doğru olup olmadığını belirtmeniz istenmektedir. Eğer okuduğunuz ifade doğru ise "D" (doğru) seçeneğini yanlış ise "Y" (yanlış) seçeneğini çarpı işareti (X) koyarak işaretleyiniz.

	Doğru	Yanlış
22.Cuma namazını tek başına kılmak mümkündür	D	Y
23.Oruçlu kimse yalan söylerse orucu bozular	D	Y
24.Kabe Hz. Muhammed'in kabrinin bulunduğu yerdir	D	Y
25.Kur'an 114 süreden meydana gelmiştir	D	Y
26.Hz. Ali Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den doğan oğludur.	D	Y
27.Akşam namazının farzı 3 rekattır	D	Y
28.Kur'an'ı Arapça metninden okumayı bilmek her Müslüman için farz değildir	D	Y
29.Cinlerin varlığı Kur'an'da belirtilmiştir	D	Y
30.Dinî bilgiler diğer bilgilerden daha değerlidir	D	Y
31.Zengin olsun fakir olsun her Müslüman'ın hayatında bir defa hacca gitmesi farzdır	D	Y

9. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Dilek AKAR DİK

Doğum Yeri: HATAY

Doğum Yılı: 1994

Medeni Hali: Evli

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Üniversite: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Bölüm: Antrenörlük Bölümü

Yabancı Dil: İngilizce

SAHİP OLDUĞU BELGELER

Yüzme 3. Kademe Antrenörlük Belgesi

Pilates 1. Kademe Eğitimlik Belgesi

Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu Bronz Cankurtaran Belgesi